

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Disputatio XXIV. De Alteratione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

fit in illo instanti, nisi intelligatur abesse causa productiua formæ in rodenda, & hinc neque in instanti natura, in quo prius est materia quam forma introducenda, neque in illo instanti natura, negatio formæ corruptæ potest intelligi aut esse positivæ, antequam sit, ac intelligatur forma introducenda esse, sed quia potest intelligi esse forma introducenda in hoc tempore, & hoc sine dependentia à negatione alterius formæ tanquam à priori, licet non possit intelligi esse sine dependentia ab illa tanquam à posteriori, propterea debet dici esse prius natura quam illa negatio, & consequenter quam corruptio. Et si quæritur cur potest intelligi forma existere independentem à negatione tanquam à priori, non vero è contra, Respondeo propter rationes conclusionis.

CONCLUSIO V.

Generatio unius est corruptio alterius non in sensu formali, neque solum in sensu concomitanti, sed etiam in sensu causali, quatenus formalis ratio ob quam debet esse corruptio, est impossibilitas formalis, quam habet generatio seu forma per eam producta cum forma corrupta. Hac est communissima, & patet prima pars, quia generatio & corruptio distinguuntur specie ac realiter, & sunt separabiles: ergo una non est altera formaliter loquendo.

Probat secundam partem quia licet habeat concomitantiam, tamen non magis habet generatio concomitantem corruptionem, quam contra: generatio vero dicitur esse corruptio in aliquo sensu, in quo corruptio non dicitur esse generatio: ergo alio modo dicitur corruptio quam in sensu concomitanti.

Probat denique tertiam partem, quia, ut dixi, generatio est causa, ob quam fit formaliter expulsio, non vero è contra.

Aduertendum vero hic pro complemento, totum quod dixi de generatione & corruptione in hac questione non solum habere locum in generatione & corruptione substantialis sed in generatione & destructione, quæ intercedit inter formas accidentales contrarias, ac incompatibiles: eadem enim est ratio de omnibus. Quando vero mutatur aliquid præcise à privatione ad formam, aut à forma ad privationem, ut cum aer de tenebroso fit lucidus, aut de lucido tenebrosus: tum non interueniunt duæ mutationes reales, sed una tantum, nec prior est expulsio tenebrarum quam introductio lucis, aut lucis introductio quam tenebrarum expulsio, quia quandoquidem non detur negatio negationis realiter loquendo, ipsamet expulsio tenebrarum est introductio lucis, & expulsio lucis est negatio lucis, ac consequenter ipsa tenebra; in quo non est difficultas vlla.

DISPUTATIO XXIV.

DE ALTERATIONE.

VANDOQVidem generationes novæ, quæ sunt à causis secundis, prærequirunt dispositiones aliquas prævias, quæ per alterationem subiecti præexistentis sunt, hinc in ordine ad intelligendum, quomodo generatio fiat, agendum erat in hoc tractatu de Alteratione, & etiam satis congrue immediate post considerationem ipsiusmet generationis.

QVÆSTIO I.

Quid est Alteratio.

Alteratio variæ accipitur.

Intelligatur de qua alteratione hic agatur, aduertendum, alterationem varias habere significatio-

ones: Primo enim significat mutationem quamcumque, per quam subiectum fit alterum ab eo quod ante fuit, & sic comprehendit omnem mutationem subiecti ad formam accidentalem quamcumque: sicut enim differentia essentialis facit aliud, ita differentia accidentalis facit illud, cui aduenit alterum, seu alteratum. Secundo presertim sumitur alteratio pro mutatione subiecti ad qualitatem quamcumque siue spirituales siue corporales, & sic sumpsit eam Philosophus 5. Phys. text. 28. describens etiam esse motum ad qualitatem.

Quia vero quædam qualitates sunt, quæ non habent contrarium, ut lumen, species intentionales tam sensibiles, quam intelligibiles; quædam vero quæ habent contrarium, ut calor, frigus, albedo, nigredo, hinc alteratio in hoc ultimo sensu, ut scilicet est motus ad qualitatem diuiditur in illam quæ habet pro termino qualitatem non habentem contrarium, & quæ habet pro termino qualitatem habentem contrarium: & ex his alterationibus duabus prima vocatur perfectiva subiecti, quia subiectum perficitur, quin deperdat aliquid positivum ex ipsis, quæ habuit ante; secunda vero vocatur corruptiva, quia licet subiectum perficiatur per ipsam, quatenus recipit mediante ea aliquam formam, tamen hoc non fit absque deperditione alterius formæ positivæ.

Quia etiam qualitates habentes contrarium sunt in duplici differentia: nam quædam ex ipsis sunt diuisibiliter sibi oppositæ, & quædam indiuisibiliter; hæc producuntur instantaneæ, ut amor & odium, iudicium affirmativum & negativum, ac similia; illæ vero producuntur successivæ, ut calor & frigus, albedo & nigredo: hinc alteratio corruptiva potest ulterius diuidi in alterationem ad formas diuisibiliter oppositas & formas indiuisibiliter oppositas. Et denique quia qualitates aliquæ disponunt ad generationem, & aliæ non disponunt, propterea rursus potest diuidi alteratio in eam, quæ non disponit ad generationem, & eam quæ disponit; & sine dubio de hac alteratione in præsentem potissimum agitur, quamvis ex iis, quæ de eius natura dicuntur, multa applicari possunt ad alias alterationes, propter convenientiam, quam hæc alteratio, quæ dispositiva vocari potest, cum aliis alterationibus habet.

CONCLUSIO

2. Bene describitur alteratio, de qua hic per se agitur, esse Quod est mutatio, quæ aliquid mutatur successivè ab una qualitate ad alteram diuisibiliter oppositam. Hæc in re debet esse communis, & desumitur ab Aristotele hic text. 23. Probat autem, quia omni & soli convenit, nec continet aliquid superfluum, ut patebit ex eius explicatione.

Dicitur mutatio, quia in hoc tanquam in genere convenit cum aliis mutationibus etiam instantaneis, & substantialibus. Dicitur quæ aliquid mutatur successivè, quia in hoc differt ab omnibus mutationibus instantaneis. Dicitur ab una qualitate ad alteram, quia per hoc distinguitur à mutatione successiva, quæ aliquid mutaretur ab uno loco ad alterum, & à mutatione successiva substantiali, si talis detur, de quo suo loco.

Dicitur diuisibiliter oppositam, tum quia si non fuisset talis motus ab una ad alteram, non posset esse successivus; tum etiam ut intelligatur ad quas possit qualitates alteratio terminari.

Dices per hoc quod diceretur aliter ratio esse mutatio à qualitate ad qualitatem diuisibiliter oppositam, significaretur sufficienter quod esset successiva: ergo superflue additur.

Respondeo primo, distinguendo antecedens: sufficienter sic, ut possit facile colligi quod deberet esse successiva, transeat: sic ut tam cito id daretur intelligi, quam addendo successivè, nego antecedens & consequentiam.

Respondeo secundo, negando antecedens absolute, quia habitus intellectuales sunt qualitates diuisibiliter oppositæ, & tamen motus, quo anima movetur ab una ad alteram, non est successivus, sed instantaneus: & ratio

huius est, quod illi habitus producantur per actus intellectus, aut voluntatis, illi autem actus sunt instantanei, unde habitus illi nequeunt produci successiue, & continue.

Possit etiam alteratio alio modo describi, esse mutatio, qua subiectum aliquod mutatur ad qualitatem dispositivam ad generationem: nam hæc etiam descriptio omni & soli alterationi, de qua hic agitur, convenit, nec continet aliquid superfluum. Sed magis tamen explicite in priori descriptione manifestantur multæ formalitates repetitæ in alteratione, quam in hac.

Quæritur, an si generatio esset impossibilis, daretur alteratio: videtur quod sic, quia sunt mutationes realiter distinctæ, ut suppono ex supradictis; videtur quod non, quia ordinatur per se ad generationem, & generatio ponitur in descriptione ultima ipsius paulo ante proposita, quam diximus esse bonam.

Respondetur breviter, simpliciter loquendo, quod alteratio esset possibilis, quamvis generatio non esset possibilis, & quod si de facto daretur subiectum calidum & frigidum, quamvis de facto non posset dari naturaliter generatio, aut corruptio, adhuc daretur alteratio de facto.

*Probat*ur prima pars, quia non est tam intima connexio ex natura intrinseca caloris aut frigoris, in quantum sunt calor & frigus, & in quantum etiam calor est productivus caloris, & frigus frigoris, aut in quantum sunt opposita formaliter, inter calorem ac frigus & generationem, quin sub illis conceptibus possint esse calor & frigus, quamvis generatio esset impossibilis, ut patet manifeste tum ex eo, quod possunt illi conceptus haberi de calore & frigore absque conceptu possibilitatis aut impossibilitatis generationis, imo cum iudicio positivo de impossibilitate eius; nec etiam hi conceptus ex ratione sua formali præsupponunt formalitatem aliquam respicientem generationem, nec ad eas ut sic sequitur ordo vilius ad illam: ergo possunt esse à parte rei in aliqua substantia quantum ad naturam suam intrinsecam, & omnino necessario præsupposita & consequentia ad illam naturam, quamvis generatio esset impossibilis adeo, ut non possit ut ex impossibilitate generationis deduci aliquod argumentum ad ostendendam impossibilitatem illarum qualitatum, nec ex possibilitate eorum aliquod argumentum ad persuadendam possibilitatem generationis. Sed si darentur illæ qualitates sub illis conceptibus, non obstat impossibilitate generationis daretur sine dubio alteratio, secundum quod est mutatio successiva subiecti ab una qualitate ad alteram diuisibiliter oppositam: ergo absolute & simpliciter posset dari alteratio, quamvis non posset dari generatio.

Et hinc patet secunda pars, quia si de facto darentur agentia calida & frigida, quamvis de facto non posset dari generatio: sine dubio agentia illa calida & frigida alterarent se mutuo alteratione supra descripta.

Dices: qualitates alterationis dicunt ordinem aptitudinalem ad generationem: sunt enim aptæ naturæ disponere ad ipsam, & sunt aptæ naturæ emanare ex composito generabili ac corruptibili: ergo si esset impossibilis generatio, illæ etiam essent impossibiles.

Respondetur distinguendo antecedens: quasi ex conceptu qualitatis alterationis ordo ille sequeretur præcise ad illas qualitates vi istius conceptus præcise; aut quasi ex illo conceptu præcise haberent esse sic aptæ naturæ, nego antecedens: dicunt illam ordinem & aptitudinem, sed tamen non vi istius conceptus formaliter loquendo, concedo antecedens, & similiter distinguo consequens: illæ essent impossibiles ex vi conceptus formalis requisiti & sufficientis ad alterationem, nego consequentiam: realiter loquendo, & ex vi alicuius, realiter identificati, transeat.

Instabit ergo quandoquidem iste ordo identificetur realiter cum illis qualitatibus taliter, ut eo destructo, qualitates etiam destrui debeant, absolute & simpliciter debent dici istæ qualitates impossibiles esse, si esset impossibilis generatio, quia si hæc esset impossibilis, istæ ordo

esset impossibilis, & consequenter quidquid identificatur realiter per se.

Respondetur negando sequentiam, quia absolute & simpliciter non debet dici id repugnare alicui, quod non repugnat ipsi ex vi rationis formalis suæ; & ne fiat in hoc questio de nomine, quando nos dicimus in resolutione huius quæsitæ, quod non repugnaret alteratio quamvis repugnaret generatio: in hoc sensu id intelligimus, quod non repugnaret ex vi & conceptu formalis alterationis, ut est mutatio successiva inter qualitates diuisibiliter oppositas aut ex vi illarum qualitatum, ut sunt sic diuisibiliter oppositæ, & per motum successivum acquisibiles ac destruibiles: quidquid sit an ex alio capite repugnaret: & in hoc sensu tantum debet quæsitum intelligi, ac esse in controversia aliqua reali.

Hinc autem patet ad rationem dubitandi pro parte negati- *Solutio*
nam non ordinatur ad generationem ex conceptu alterationis, aut aliquo per se præsupposito aut consequente ad ipsum: quod autem ex alio capite sic ordinetur, non impedit partem affirmativam dubij, nec probat negativam.

Nec etiam generatio ponitur in secunda descriptione, quam approbavi, tanquam aliquid essentialiter requisitum ad conceptum alterationis habendum, sed tanquam aliquid, quod quia de facto solet sequi ad qualitates, ad quas fit alteratio, & non ad alias sine illis, potest deferri ad habendum conceptum de illis qualitatibus, etiam independentem à generatione, nisi quatenus generatio erat occasio habendi talem conceptum.

Obijciunt præterea ex *Rumio*, qui oppositum tenet hic tract. 3. q. 1. alteratio proprie dicta est motus physicus, qui versatur inter qualitates proprie contrarias: ergo disponit subiectum ad corruptionem, ad differentiam alterius alterationis, quæ non disponit: ergo si non esset corruptio possibilis, alteratio non esset possibilis: sed corruptio non esset possibilis, nisi generatio esset possibilis: ergo.

Respondetur negando primam consequentiam: distinguatur enim ab alijs alterationibus per hoc, quod esset mutatio successiva inter qualitates diuisibiliter oppositas.

Obijciunt secundo ex eodem: expulsio qualitatum positive contrariarum dicitur intrinseca ordinem ad expulsionem possibilem formæ substantialis: ergo & ad generationem possibilem, sine qua expulsio illa non esset possibilis.

Confirmatur, quia corpora cælestia ex eo, quod non sint generabilia & corruptibilia, non sunt etiam capacia accidentium proprie contrariarum, etiam de potentia absoluta: ergo signum est, quod subiectum incapax corruptionis sit etiam incapax alterationis; & consequenter quod si corruptio esset impossibilis, etiam alteratio esset talis. Hæc est summa probationis secundæ huius authoris, quam fulsime proponit.

Respondetur breviter negando antecedens, quod ab ipso potius debebat probari, quam cætera, quæ superflue probantur.

Ad confirmationem Respondetur negando antecedens: & quidem difficile est probare quod non alterentur ad tales qualitates naturaliter, aut saltem quod non possint sic alterari; unde nec apparentiam habet quod non possint sic alterari de potentia absoluta, cum in hoc nulla sit repugnantia. Quod si etiam non essent capacia talium qualitatum, sicut non sunt, ut adversarius dicit, qualitatum spiritualium; profecto hoc non necessario proveniret ex eo quod non sunt generabilia, aut corruptibilia, sed ex alio aliquo capite.

Obijciunt tertio, ex Philosopho hic c. 1. tex. 1. Quæ propter inquit si non sit possibile ex igne fieri aquam, neque ex aqua terram, neque ex albo nigrum, neque ex molli durum, eadem autem ratio & de alijs: hoc autem erit alteratio: ergo secundum ipsum si non esset possibilis generatio, neque etiam alteratio est possibilis, hic enim est sensus istorum verborum.

Respondetur, Aristotelem loqui de facto, & vult tantum quod quandoquidem non sit maior ratio contrariæ agens naturale

rale alteret, quam generet de facto, si non potest generare, nec poterit etiam alterare. Sed ex hoc non sequitur, quod si impossibilis est generatio ex natura sua intrinseca, etiam alteratio impossibilis esset; sed sequitur, quod supposita possibili intrinseca utriusque, si agens naturale non possit unum, nec alterum etiam poterit, de quo eadem est ratio.

An mutationes polypus & camaleon sit sine alteratione.
 8 *Quæres secundo*, an mutationes, quibus mutantur polypus, camaleon, & similia animalia ad colores corporum, quibus insident, sint alterationes comprehensæ sub alteratione huius descriptæ.

Respondeo breuiter cum Conimbricen. negatiue, tum quia mutantur in instanti, tum etiam quia longe verisimilius est quod non mutantur tum ad calores veros, sed quod appareant mutari, quia colores suppositi apparent per eorum corpora, sicut per vitrum apparet color corporis ipsi suppositi: neque enim apparet quomodo isti colores producerentur in ipsis tam cito.

Dices cum Theophrasto, produci ipsos propter metum eo modo, quo nos albescimus ob metum, & erubescimus ob erubescenciam. Contra, quia sæpè mutantur quando non adest occasio metus, & quandiu manent super talia corpora habent talem colorem, cum tamen non sit verisimile quod tandiu semper metuant; & deinde si ob metum proueniret, semper deberet mutatio esse eiusdem rationis, nec deberet alia & alia esse pro varietate corporum, quibus insident, contra experientiam.

Dices secundo: illos produci vi imaginationis. Contra, quia illum colorem habent, quandiu insident corpori, nec tamen verisimile est imaginationem tam diu fixam esse in consideratione istius corporis. Contra secundo, & melius, quia si mutarentur à corpore ad corpus absque eo quod aduerterent ad varietatem coloris, ut bene posset fieri, adhuc apparerent colorati: ergo id non prouenit ab imaginatione.

Nec refert quod camaleon palleat in morte, nec referat colores suppositos: nec enim hoc oritur ex eo quod deficiat tum virtus imaginatiua, aut metus, sed ex eo quod profundatur corpus dispositione aliqua impediente transparentiam.

QVÆSTIO II.

An alteratio sit motus continuus.

Motus alterationis potest esse continuus duobus modis.
 9 *EX* ipsa descriptione alterationis, de qua hic agitur, videretur sufficienter colligi quod sit motus continuus: descripta est enim esse mutatio, qua subiectum successiue mutatur à qualitate in qualitate diuisibiliter contrariam. Sed quia duobus modis potest aliquid successiue mutari, Primo proprie quando mutaretur ad formam aliquam pro aliquo tempore sine morula vlla, in qua quiesceret, præter morulas instantaneas, quæ intercedere debent inter partes quascunque temporis. Secundo improprie quando moueretur successiue ad aliquam formam acquirendo ipsam in aliquo tempore, sed ita ut intercederent inter acquisitiones partiū eius aliquæ morulæ non instantaneæ, sed temporaneæ; licet tamen imperceptibiles: & quia descriptio præmissa posset intelligi de qualibet ex his mutationibus, hic examinandum est de qua intelligatur.

Deinde quomodocumque intelligeretur illa descriptio, quidquid sit de possibilitate talis alterationis, posset adhuc dubitari an motus ad qualitates corruptiuas, quales censentur esse effluuiationes & frigefactiones, sint successiui. Ut inde colligatur an prædicta descriptio conueniat ipsis, nec ne: propter hoc etiam præsens quæstio proponi vtiliter potuit.

Præterea quandoquidem subiectum aliquod dupliciter alterari potest per qualitates corruptiuas, v. g. per calorem & frigus, ac similia, nimirum extensiuè acquirendo secundum vnā partem sui, partem qualitatis, & secundum aliam partem sui aliam partem; & intensiuè acquirendo qualitatem in vna & eadem parte magis ac magis intensam: quæstio examinanda est de vtraque mutatione & extensiuâ & intensiuâ.

Prima opinio dicit alterationem extensiuam esse successiuam, sed cum morulis temporaneis imperceptibilibus; intensiuam vero esse successiuam absque talibus morulis, aut vllis, nisi, instantaneis. Hanc tenet *Aegidius 1. de Gen. q. 16. & Iand. S. Phys. q. 8.*

Secunda opinio tenet vtramque esse successiuam, sed cum morulis temporaneis; neutram vero cum instantaneis solummodo. Ita *Capreolus, Soncin. Ianel. Ferrar.* quos sequitur *Arriaga hic dispnt. 2. n. 33.*

Tertia denique sententia est, quod vtraque alteratio sit successiuæ absque aliis morulis, præter instantaneas correspondentes instantibus temporis. Hæc est communissima inter *Scotistas, Thomistas, ac recentiores* hic, & eam expresse docet *Scotus 2. d. 2. q. 2.*

Ut autem intelligatur bene, aduertendum est, non esse sensum qui non possit aliquid subiectū alterari successiue cum morulis temporaneis, nam certum est quod pro hac parte temporis possit aliquid caloris recipere, & postea amota causa quiescere pro aliquo tempore, ac rursus applicata causa plus caloris recipere. Sed sensus est, quod non possit agens alterari siue extensiuè, siue intensiuè, quin aliqua saltem pars alterationis sit successiuæ absque morulis temporariis, & quod agens debite applicatum, quamdiu sic applicatum est, si alteret omnino, successiue alterare debeat absque morulis.

CONCLUSIO.

10 *Alteratio est motus continuus proprie dictus in sensu tertie sententia.* Hæc est contra duas primas sententias. Probatur primo Philosophi auctoritate 5. *Phys. tex. 39.* dicentis omnem motum proprie dictum esse continuum; sed nullus est motus proprie dictus magis quam alterationis: ergo.

Dices hoc intelligendum de motu continuo cum interpositione morularum imperceptibilium. Contra, quia sic aliqua pars ipsius deberet produci in instanti, sed hoc est contra Philosophum 6. *Physicorum*, ubi ait motum non fieri in instanti, nempe proprie dictum.

Deinde si morulæ intercedentes sunt imperceptibiles: ergo absque fundamento assuntur: neque enim potest eo ligi per rationem, quod intercedant, nisi constet experientia aliqua; non potest autem colligi experientia, nisi sint perceptibiles.

Probatur secundo ratione, quia successio in qualitate oritur ex diuisibilitate ipsius, ac qualitatis sibi oppositæ sed est diuisibilis in infinitum etiam secundum aduersarios; ergo non potest vlla pars ipsius produci in instanti, & consequenter quæcumque pars ipsius debet produci in tempore per motum continuum, & non per motum discretum. Probatur prima sequela, quia illa pars, quæ produceretur, haberet plures partes, & consequenter haberet principium successionis, seu rationem, ob quam deberet successiue produci.

Confirmatur experientia, qua experimur manum nostrā applicatam igni continue, ac sine vlla intermissione magis ac magis calefieri; ergo cum nihil obstat, debemus iudicare conformiter ad sensum, quod ita fiat.

Probatur tertio conclusio, & simul impugnatur vtraque aduersa sententia, quia sequeretur ex iis quod agens naturaliter debite applicatum passo pro aliquo tempore nihil in ipso producat, quod est absurdum. Patet sequela, quia in tempore illo, quo fieret interruptio motus, nihil produceret, & tamen tum esset tam sufficienter applicatum, quam ante vel post.

Dices in tempore illo produci dispositionem ad sequentem gradum qualitatis, quæ producitur.

Contra, quia non est maior ratio, cur ista dispositio produceretur in tempore quam ipsamet qualitas. Præterea ipsamet productio talis dispositionis est alteratio; ergo si productio illa est continua, aliquis motus alterationis est continuus, quod nobis sufficit. Deinde falsum est requiri dispositionem aliquam ad recipiendum, vel producendum secundum gradum, vel tertium, vel vllis alios sequentes qualitatis, & aduersarij nullum habent fundamentum id dicendi.

11 *Dices cum alijs, in tempore illo, quo non extenditur calor, intendi ipsum.*

Sed hac responsio admittit conclusionem quoad partem ultimam. Præterea qui ea videntur, non possunt ostendere rationem quare sicut calor, v. g. potest continuo produci quoad intensionem, non possit etiam quoad extensionem. Deinde pro illo tempore non solum agens sufficienter applicatur ad intendendum calorem sed etiam ad extendendum calorem; vnde manet adhuc difficultas probationis.

*Dices denique cum alijs,agens illo tempore conferuare
qualitatem anteedenter productam, donec acquirat
maiores virtutem, vt possit alium gradum producere
post illud tempus.*

Contra, quia habet sufficientes vires sine acquisitione maioris virtutis : ergo responsio nulla. Probatur antecedens, quia non potest esse dubium, quin ignis immediate post producum primum gradum caloris habet tantam virtutem , quantum habet calidum aliquod vt duo : sed calidum vt duo habet vires sufficientes producendi secundum gradum caloris ; ergo etiam & ignis in illo tempore sine acquisitione maiorum virium.

12. *Confirmatur hac probatio*, quia si quis explodat bombardam in parietem semel, nisi aliquid tum detrimenti faceret illi, perinde esset fuisse explosum, ac non fuisse; vnde si per viginti ictus deiciatur paries, qui alias non esset deijciendus, quilibet ictus debet aliquid in ipso operari: ergo similiter si calidum ut octo pro primo instanti nihil producit caloris, nec pro secundo aliquid producat, quia si nihil facit in primo instanti, perinde est quod fuerit applicatum pro primo instanti, ac quod non fuerit.

Respondet Arriaga primo, posse fieri, quod licet ex aequalibus ictibus plures nihil fecerint, aliquis tamen tandem aliquid faciat, quod nō fecisset, nisi praeceffissent alij ictus, qui tamen nō hil fecerunt: cuius exemplum dat de marmore optime laevigato, quod licet à puero primum calcante nihil omnino patiatur, tandem tamen potest repetita calcatione alteri.

Respondet secundo, negando consequentiam, quia aliud est de eadem causa loqui respectu effectus, aliud de diversis causis.

*Sed contra secundam responsionem, quia eadem prorsus
est ratio de vna, ac pluribus causis, quantum ad hoc*

Non potest aliquid facere ex eo quod aliud præcesserit nisi quod præcessit, aliquo modo iuuet.

Contra primam responsionem, quia impossibile est aliquid posse facere, quod non fecisset alias, ex suppositione alterius, nisi illud alterum iuuet aliquo modo: ergo nisi primi ictus aliquo modo iuuent ad deiiciendum murum, aut conuulsandum, sequentes ictus nihil facient magis, quam fecissent, si non præcederent. Sed nisi produxissent aliquid in muro, nihil prorsus iuuarent, nec per modum dispositionis, nec per modum conditionis sine qua non: ergo nisi agent aliquid in muro, sequentes ictus nihil facient magis, quam si primi non præcessissent. Probatur subsumptum, quia non per modum causæ, quandoquidem supponatur eos nihil producere; non etiam per modum dispositionis, quia vel disponenter formaliter vel effectiue non formaliter, quia non existunt realiter quando succedunt sequentes ictus; non etiam effectiue quia nihil producant, aut tollunt à muro, vt supponitur: nec etiam per modum conditionis sine qua non; quia omnis talis conditio debet habere aliquod munus respectu agentis, aut passivi non potest imaginari, quod munus habeant ictus illi præteriti, si nihil fecerunt magis, quam si non fuissent præteriti, quod videtur manifestum.

Et hinc patet, exemplum Arriago de marmore nihil concludere; nam eadem prorsus est ratio de illo ipso exemplo, ac de scitibus bombardæ; & sanè si prima vice puer calcando nihil officeret marmor, nec marmor postea redderetur aliunde magis dispositum, vt ageret secundam, aut tertiam, aut quartam, aut millesimam, nec postea entiam aliquid faceret, & sic nunquam per calcationem attereretur marmor.

Dices cum eodem, Agentia physica sæpe dependent à

conditionibus non existentibus in agendo : ergo posset
secundus ictus dependere tanquam à conditione à priori
non existenti & idem est de calcatione. Probat antece-
dens, quia , vt aliquis habeat in instanti *B* vbi aliquid,
debet in instanti *A* antecedenti habuisse aliquid aliud
vbi vicinum, alias in instanti *B* non posset habere illud
vbi.

Contra, quia licet posset agens dependere à conditione non existentis, quod non negamus; non tamen nisi à conditione, cuius munus aliquid assignari possit. In exemplo autem de *vbi*, vñ manifestus vbi prioris, habetur: nam per illud applicabatur agens ad spatium vbi sequentis; quia iter non applicaretur absque illo vbi, vel alio simili; et in casu nostro per ictus priores bombardæ non magis applicatur, nec magis disponitur aut ipsa, aut passum; & similiter calidum vt duo per cessationem ab actione non magis disponitur, nec magis applicatur, nec magis reparatur, aut fortificatur eius virtus, quàm si non cessaret: ergo nec præcessio ictuum illorum, nec cessatio ab actione, nec etiam applicatio calidi pro tempore, aut instanti quo non agit, potest esse conditio sine qua non ad actiones sequentes.

Dices iterum cum eodem, maior est virtus continue operatiua, quam quæ esset operatiua cum moralis : ergo non est dando illa virtus maior omnibus agentibus naturalibus, & consequenter potest dari agens naturale, quod non debeat agere continuo, sed cum moralis.

Respondeo distinguendo antecedens, quando operando remittitur actiuitas agentis, vt contingit in agendis organicis quæ patiuntur fatigationem, concedo antecedens in aliis agentibus eodem modo applicat s continetur ad actum quædam actiua cuiuslibet, distinguo consequens: agentibus primæ conditionis, transeat; secundæ conditionis, nego consequentiam. Ita quæ si cut non est maior virtus illa, quæ per decem annos ignis successiu: applicatus pluribus passis posset in eis cum interiectione morularum calorem producere, quam quæ per duos dies; quia virtus sufficiens ad vnum, sufficit ad alterum; Ita dicendum est de virtute quam haberet si agendi continue absque morulis.

*Obiicies primo Philosophum qui 8. Phys. tex. 23. ait:
Dicere alterationem fieri continue, est aduersari valde ma-
nifestis.*

Respondeo, eum solum velle alterationē non fieri continue, id est semper, cuius contrarium docuerunt aliqui antiqui Philosphi. Itaque motus potest fieri dupliciter continuus: vno modo sic, vt numquam interrumpatur, & hoc sensu dixit *Philosophus*, alterationem non esse, vel non fieri continue: alio modo sic, vt licet possit vniri, & etiam interrumpi, eo tamen tempore, quo fit, sine interruptione fiat, si maneat applicatum agens, sine impedimento: & hoc sensu nos contendimus alterationem esse continuam.

Obiicies secundo. Si calor, verbi gratia, produceretur
continue per integram horam, in quolibet instanti istius
horæ aliquid produci- tur, vel non: si non, ergo inter-
rumpitur ille motus in quolibet instanti, & consequenter
non erit continuus: si sic, ergo verum est quod aliqua
pars qualitatis producat in instanti, & consequenter
quod non obstante diuifibilitate eius possit produci in
instanti.

Respondet, in quolibet instanti produci aliquid qualitat-
is, nimirum indivisibile continuatum partium ipsius,
non vero aliquam partem eius, quod si nihil produceretur
in instantibus, non tamen fieret interruptio motus,
quam hic negamus, quia non fieret per partem aliquam
temporis sed tantum per instans.

14. *Propter*: Si in quolibet instanti produceretur aliquid indivisibile qualitatis; sequeretur quod infinita indivisibilia producerentur (sunt enim infinita instantia in hora) & consequenter infinita partes intensionis & extensionis qualitatis.

Respondet non esse absurdum quod qualitas habeat tot indivisibilia, & partes, quot ipsū tempus, nec ex hoc sequitur quod sit infinita simpliciter & categorematicè, sed

sed tantum secundum quid & syncategorematicè, sicut omnes dicunt de tempore.

Dices ulterius: sequeretur quod ignis magnus non posset per horam producere maiorem calorem quam parvus. Probatur sequela, quia ignis magnus non potest producere nisi unum indivisibile caloris pro quo ibet instanti tempore, tantum autem & non minus potest produci à minori igne, & consequenter sine hora tot erunt indivisibilia & partes productæ à minori, quot à maiori.

Respondeo negando sequelam, ad cuius probationem dico quod excessus effectus producti ab igne maiori supra effectum ignis maioris non debet mensuari penes partes indeterminatas; ex huiusmodi enim partibus non sunt plures in vno effectum, quam in altero, sicut non sunt plures partes istiusmodi in anno quam in hora, sed penes partes determinatas, quarum plures multo producit maior ignis quam minor in eodem tempore.

15 *Obiicitur tertio ex Ariaga*: sonus producit species sui ad certum spatium in instanti: sed illæ species non producant alias species statim in instanti, sed paulo post; ergo cessant aliquando ab operatione; ergo potest esse aliquid agens naturæ quod non operetur, sed quod debeat aliquando cessare ab operatione, & consequenter falsum est præcipuum fundamentum conclusionis consistens in tertia probatione. Probat maiorem, quia qui est iuxta findentem ligna, æque cito audit sonum ac videt ictum, quod fieri non posset, si non statim produceret sonus species sui in illo spatio, in quo tam cito auditur, ac videtur ictus. Probat etiam minorem, quia qui remotior est, citius videt ictum, quam audit sonum, etiam cum notabili differentia, si valde longe distat; quod verum non esset, si in instanti producerentur species in loco illo remotiori.

Antequam respondeam in forma ad hanc objectionem, ob quam putat hic author suam sententiam esse extra omne dubium, & oppositam quamvis communem esse falsam, placuit proponere aliquas difficultates eius.

Prima difficultas contra doctrinam Ariagæ. Prima est, quod species soni productæ ab ipso sono, maneant transacto sono, & caulent alias species; nam communiter ab authoribus supponitur species sensuum exteriorum in fieri, & conservari, dependere ab obiecto à quo causantur, & nullo modo percipi ab ulla potentia externa nisi obiectum esset actu existens; quorum utrumque falsum esset in hac sententia, in qua & species soni non existentis manerent, & audiretur ipsemet sonus non existens.

Secunda. 16 *Secunda est*, quod species soni productæ intra tantam distantiam à sono, producant postea alias species in alia distantia, in qua tardius auditur sonus, quam in prima distantia; non verò ipse sonus; nam hinc videretur sequi, quod ipse sonus non audiretur, sed species illæ ipsius; id enim auditur, quod producit species in aure, sicut id videtur, quod producit species in oculo. Deinde sequeretur, quod in illa distantia deberet audiri sonus per illas species, quando postea auditur in aliis partibus, remotioribus, quia quando auditur in partibus remotioribus, debent manere species in illa prima distantia, ut caulent species in partibus illis remotioribus; quando autem manent species in illa distantia, tandiu debet manere auditio ab illis in eadem distantia utilis.

Tertia. 17 *Tertia est*, quod supponit species primas à sono produci in instanti, nam cum sonus ipse sit quid successivum, ut omnes fateantur, & patet experientia, non potest producere aliquid in instanti, & præsertim non potest producere in instanti species illas in auribus instantaneæ, cum experientia constet ipsammet auditionem soni esse successivam, & consequenter species quibus causatur, debeant esse successivæ.

Quarta. 17 *Quarta est*, quod supponit tanquam certum experientia, in aliqua determinata distantia æque cito audiri sonum ab omnibus, quamvis aliqui sint remotiores, aliqui viciniore: hoc enim non adeo certum est, quin potius debeat indicari oppositum esse probabilius; nam quemadmodum in aliis partibus successivè auditur iuxta

maiorem, vel minorem distantiam auditorum, ita etiam in quacumque determinata parte dicendum est fieri à paritate rationis, licet ob exiguam differentiam temporis intercedentis inter auditionem viciniore, & remotioris in certa quadam distantia vix appareat intercessisse aliquid temporis. Et hinc patet falsum esse, quod omnes qui sunt intra illam primam distantiam, in qua secundum ipsum producit sonus speciem sui in instanti, æque primò audiant sonum, & videant ictum, quo causatur sonus, ut ipse asserit in probatione maioris.

Nunc respondeo in forma primò negando maiorem cum sua probatione, cuius ratio patet ex prima, & quarta difficultate.

Respondeo secundo negando suppositum minoris, nempe quod species à sono productæ postea producant alias species in aliis partibus, hoc enim patet esse falsum ex secunda difficultate.

Respondeo tertio, admissa maiori, minori, & prima consequentia, distinguendo secundum consequens: ergo potest agens naturale non continue operari quoad effectum, qui est, continue producibilis, nego; quoad effectum, qui non est, concedo consequentiam. Itaque si species illæ primæ à sono productæ non producant alias species in illo ipso instanti, in quo ipsæmet producuntur, sed postea, species illæ, quæ ab ipsis postea producuntur, erunt successivæ, & consequenter non producibiles in instanti, sed in tempore. Quomodo autem audiatur sonus, & producatur, dicetur in libris de anima Deo volente.

18 *Obiicitur quarto* ex eodem auctore aliam experientiam: lapis gravis supra asserem gravitans non statim frangit asserem, sed post multos dies, aut etiam annos; ergo non erit à primo instanti continue in asserem, alias à primo instanti incepisset ipsum diuidere.

Ad hanc objectionem ipsemet proponit tres responsiones aliorum, in quibus supponitur, quod illa depressio asseris fiat à lapide mediante impulsu aliquo, quo premeretur asser etiam remoto lapide. Quas responsiones ipse refutare conatur, sed sic, ut facile possent ipsius confutationes rejici. Magis opportunum videbatur rem ipsam explicare, & solvere objectionem ut debet solui. Itaque dico lapidem non gravitare supra asserem, nec eum premere, incurvare, aut frangere mediante impulsu aliquo, quæ sit qualitas; sed hoc solum præstat lapis mediante vbi, quod producit in lapide, quo mediante facit ut recedat à loco priori aliquantulum, & hoc paulatim & successivè propter resistentiam passivam; neque illa pressio asseris, incurvatio, aut fractio fit nisi mediante tali vbi, & qua ratione lapis posset in ipso producere talem impulsu, posset etiam ipsum vbi immediate producere sine impulsu, unde qui asserunt impulsu, multiplicantiæ sine necessitate. Quia vero integritas asseris valde iuvat ad resistendum lapidi deprimenti, posset fieri ut lapis ab initio nullo modo deprimeret, quia scilicet tam integer esset asser, ut integre resisteret, donec consumerentur aliquæ partes eius, & redderetur debilior ita, ut amplius non posset resistere quin aliquantulum deprimeretur, licet insensibiliter; & rursus post aliquam depressionem posset interrumpi ulterior depressio donec redderetur aliunde debilior. Posset etiam fieri quod depressio ab initio inciperet, & semper continuaretur donec frangeretur asser, iuxta dispositionem asseris, & gravitatem lapidis.

19 *Iuxta hanc doctrinam claram, & facilem Respondeo*, in aliquo casu (quod sufficit ad propositum) negando consequentiam, & admittendo quod ab initio incepit lapis premere, & frangere asserem. Dices si continue deprimeret lapis per tres annos, per successivam productionem novorum vbi, deberet esse producta fere infinita multitudo vbi Respondeo non debere plura vbi produci quam essent partes & instantia in toto illo tempore: quod si producerentur tot, non esset villo modo inconueniens, ut est evidens; unde si admittatur fere infinitus numerus partium in tempore illo, tot etiam admittentur vbi fuisse producta.

Quando fiat intensio qualitatis.

20 **N**on solum hæc questio, sed præcedens etiam supponit qualitates intendi, hoc est perfici in eadem parte subiecti ita, ut illa pars subiecti, quæ ante erat calida v. g. possit fieri calidior: quæ suppositio constat experientiam: quamvis aqua reddatur calida quoad omnem partem ita, ut nulla pars ipsius sit absque calore, tamen potest reddi calidior secundum easdem partes: ergo tum intenditur calor eius: neque enim extenditur, nisi in extensio sit quando qualitas producitur in aliis partibus.

Quæritur igitur, quæ ratione hoc fiat: & eadem difficultas est de remissione qualitatis quoad intensionem, quomodo scilicet accidat, ut subiectum in eadem parte reddatur minus calidum aut minus frigidum.

Variæ sententiæ. *Prima sententia est*, intensionem fieri per productionem qualitatis perfectioris, & destructionem qualitatis prioris, quæ erat imperfectior: remissionem vero fieri per productionem imperfectioris qualitatis, destructa perfectiori. Hæc tribuitur Durando, Goffredo, Alberto, &c.

Secunda sententia tenet intendi qualitatem per hoc præcise quod diminuat qualitas ipsi contraria sine productione novæ entitatis, aut aliqua variatione facta in qualitate, quæ intendi dicitur. Hanc tenet Agidius quodlibet. 2. q. 14.

Tertia sententia vult eam intendi per destructionem primæ existentie & communicationem alterius perfectioris, ita Aristoteli hic, questione 9.

Quarta sententia est, quod intendatur absque productione novæ partis aut gradus eiusdem aut diversæ rationis à priori, per solam maiorem radicationem in subiecto. Hanc tenent rigidiores omnes Thomistæ cum D. Thoma variis locis citatis à Complutensibus hic disp. 4. q. 9. Sed ut melius hæc sententia intelligatur, si tamen intelligi possit & impugnetur, advertendi sunt varij modi explicandi illam, quos excogitare & rei ipsius difficultas & adversariorum impugnationes coegerunt Thomistas.

Quid sit maior radicatio in subiecto. 21 Itaque aliqui dicunt illam maiorem radicationem consistere in communicatione perfectioris existentie, destructæ priori, & sic explicata hac sententia coincideret cum tertia. Alij, ut Capreolus, dicunt eam consistere in maiori eductione qualitatis ex subiecto. Alij putant illam fieri per maiorem ac perfectiorem unionem qualitatis cum subiecto, aut per hoc quod uniat secundum plures formalitates. Complutenses, qui subtilissime hanc rem explicare conantur, dicunt illam maiorem radicationem in subiecto consistere in modo aliquo actualitatis maioris, qui superadditur essentie, existentie, & unioni eius ad subiectum, ratione cuius perfectius se habet intra lineam caloris, & ad hunc modum reducunt varios modos loquendi Divi Thomæ quibus utitur in hac re.

Ioannes verò à Sancto Thoma existimat maiorem illam radicationem fieri per additionem modi, non qui præbeat formæ novam vim informativam, seu novam rationem formalem informandi; sed qui præbeat novam explicationem & potentialitatem eius, & reducendo illam ad maiorem unitatem.

Ultima denique sententia est qualitatem intendi per additionem gradus ad gradum in eadem parte subiecti. Hæc est Doct. 1. d. 17. q. 4. cum omnibus suis, quos recentiores communiter sequuntur, & nominatim Suarez disp. 4. 6. met. sec. 1. Ruuius, Hurtado, Arriaga, Aversa hic.

CONCLUSIO I.

Intensio qualitatis non fit per destructionem qualitatis præcedentis. 22 *Intensio qualitatis non fit per additionem novæ entitatis destructæ priori entitate qualitatis.* Hæc est communissima contra primam sententiam: & Probatur primo ex Scoto: quando augetur seu intenditur charitas, & idem est de quocunque habitu naturali, per actum,

charitas & habitus præsuppositus actui existit in illo ipso instanti: ergo quando fit intensio non deperditur qualitas præcedens. Probatur antecedens, quia tam charitas quam habitus præcedens actum concurrunt physice ad actum sequentem, alias frustra darentur: ergo debent existere pro illo instanti pro quo existit actus: sed pro eodem ipso instanti fit intensio per actum, neque enim potest fieri per actum physice, nisi pro instanti, pro quo existit actus. Hanc rationem quatenus includit charitatem, attribuit Arriaga Hurtado, & ipsemet quasi ex se adiungit alteram partem de aliis habitibus, cum tamen Scotus utramque partem expresse habeat.

Probatur secundo ex eodem: si intensio fieret per productionem perfectioris entitatis destructæ priori, etiam remissio fieret per productionem imperfectioris entitatis, destructæ perfectiori: eadem enim est ratio; & ita si fatentur adversarij; sed remissio non ita fit: ergo nec intensio. Probatur minor: quia quando aqua reducit se ad frigus sibi connaturale, & remittit calorem, non adest ulla causa, à qua posset idem calor imperfectior produci: neque enim ipsa aqua habet virtutem productionis caloris, nec alia causa caliditas debet adesse, nisi recurratur ad causam universalem aut Deum, ad quem non debet recurri in hoc casu, cum nulla sit necessitas ad illum recurrendi, nisi ut defendatur hæc sententia, quæ vel hoc ipso defendi non debet. Verum quamvis hæc ratio habeat magnam apparentiam; ego tamen non multum fiderem ipsi; quia latius probabiliter responderi potest, quod quemadmodum recurritur ad Deum, vel ad causam aliquam universalem in ordine ad conservandum calorem in aqua, neque enim ab ipsamet aqua calor est conservabilis: ita recurri posset facile ad eandem causam in ordine ad producendum calorem remissorem; neque enim est facilius ipsi conservare calorem remissum, quam ipsum producere: & si esset naturaliter determinata ad ipsum conservandum in instanti A, neque haberet ad hoc impedimentum, esset etiam in eodem instanti determinata ad ipsum producendum casu quo non esset ante productus. Et si dicas non esse eandem rationem recurrendi in utroque casu, quia ad conservationem necessario debet recurri, quandoquidem non sit alia causa, eodem modo dici debet de productione, quia non est etiam alia causa.

23 *Probatur tertio* argumento satis communi, quia quando intendit ignis calorem in aqua, v. g. non est ulla causa, à qua destruitur præcedens calor: ergo non destruitur. Probatur antecedens, quia ignis non est destructivus ipsius: absurdum enim videtur, quod ignis haberet virtutem destructivam caloris, & quod calorem, quem necessario producebat, iam immediate post destruat, nec alia causa assignari potest.

Dices cum Arriaga, posse dici, quod ignis habeat virtutem destructivam caloris à se producti, per accidens; eo scilicet, quod debeat perfectiorem calorem producere, qui calor nequit produci, nisi destructo priori: quod exemplificat de causa generatiua embryonis, hæc enim primo producit formam embryonis, & eam postea destruit ad introducendam formam perfectiorem, animam scilicet cum ipsa incompatibilem.

Contra, quia falsum est quod destruitur forma embryonis, aut quod sit incompatibilis cum anima. Deinde quamvis duæ formæ substantiales diversæ rationis (quales sunt anima, & forma embryonis) sint incompatibiles, & propterea debeat ad introductionem unius altera expelli: tamen non propterea duæ formæ accidentales eiusdem speciei debent esse incompatibiles, nec ad productionem consequenter unius debet altera expelli.

Confirmatur, quia si deberet destrui ab igne calor remissus ad productionem caloris perfectioris intensi, non deberet ab ipso primo produci: neque enim una forma potest, aut debet esse dispositio necessario prærequisita ad alteram formam eiusdem speciei, & præsertim talis dispositio, quæ destrui debet.

Dices, posse esse dispositionem, quatenus requireretur ad expulsionem unius gradus frigoris.

Contra

Contrarij primus gradus requireretur tanquam dispositio ad secundum gradum, quatenus deberet per ipsum ex-
pelli gradus frigoris impediens introductionem secundi
gradus, sequeretur quod quoties non esset ille primus gra-
dus frigoris, & subiectum esset tam aptum ad secundum
gradum caloris, ac esset quando auferretur ille gradus pri-
mus frigoris, quod produceretur secundus gradus caloris
absque primo, sed hoc est falsum, quia frigidum ut sex est
tam dispositum ad recipiendum secundum gradum caloris,
ac est frigidum ut septem, post ablationem unius gradus
frigoris per primum gradum caloris: & tamen non po-
test recipere calorem ut duo ab igne, verbi gratia, in illo
instanti in quo frigidum ut septem, à quo auferretur vnus
gradus frigoris, posset ipsum recipere, ut omnes faten-
tur, quia alias secundus gradus produceretur ante pri-
mum.

24 *Obijciunt* primò terminus à quo, & ad quem motus,
sunt contrarij, & consequenter incompatibiles: sed termi-
nus à quo motus, quo fit intensio, est qualitas remissa, &
terminus ad quem est qualitas intensa de nouo producta:
ergo destruitur prior, introducta posteriori

Respondetur distinguendo maiorem: terminus à quo re-
cedit subiectum per motum, concedo; terminus à quo non
recedit, nego maiorem, & similiter distinguo minorem:
qualitas remissa est terminus à quo recedit, nego mino-
rem: à quo non recedit, concedo minorem, & nego con-
sequentiam.

Dices, si non recedit subiectum ab illa qualitate remissa,
non potest dici terminus à quo: ergo si fit terminus à
quo, debet subiectum recedere ab illa.

Respondetur, hanc difficultatē spectare ad quæstionē de no-
mine; & dico, quod qualitas remissa eatenus dicitur termi-
nus à quo, quia præsupponitur, non quia deferitur. Quod
si solum debeat vocari terminus à quo motus, illud quod
deferitur, tum falsa est minor obiectionis, loquendo de
qualitate remissa specificatiue secundum totam entitatem
absolutam, quam dicit: & dico: loquendo de ipsa hoc
modo specificatiue, quia potest considerari formaliter, ut
remissa, & ut sic dicit ultra entitatem postquam caloris
carentiam intensio: quatenus vero dicit talem carenti-
am est sine dubio terminus à quo propriissime, & est in-
compatibilis cum termino ad quem.

Vnde secundo responderi potest distinguendo minorem;
qualitas remissa formaliter ut remissa, hoc est, ut dici ca-
rentiam intensio, concedo; qualitas intensa specificatiue
loquendo, hoc est, illa qualitas quæ habet talem carenti-
am secundum se ut abstrahit ab illa carentia, nego minorem,
& similiter distinguo consequens: destruitur ut dicit il-
lam carentiam, concedo: secundum se, nego consequen-
tiam: quæ solutio est valde facilis, & realis.

Obijciunt secundo, sonus, vox, & motus localis inten-
duntur per productionem nouæ partis, destructa priori:
ergo & qualitas sic intenditur, à paritate rationis.

Respondetur negando consequentiam: quia illa sunt entia
successiua, quorum propterea partes non debent simul
existere; qualitas autem intensa est quid permanens, &
propterea non debet ad productionem unius partis de-
strui altera, quæ alias permaneret.

CONCLUSIO II.

Intensio non fit per mixtionem contrarij. 25 *Intensio qualitas non fit formaliter per minorem admixtionem contrarij.* Hæc est communissima contra se-
cundam sententiam.

Probat manifeste, quia intenditur qualitas, quæ non
habet contrarium, ut gratia habitualis supernaturalis, &
lumen: ergo intensio ut sic, nequit fieri per minorem ad-
mixtionem contrarij.

Probat secundo, quia non potest fieri quod aqua calida
remissa habeat minus contrarij postea admixtum, quando
fit intente calida, nisi aliquid aliud producatur de nouo, ra-
tione cuius destrueretur aliquod frigoris: ergo intensio ne-
quit fieri formaliter per minorem admixtionem contrarij.
Et dico formaliter, quia non nego, quin quando forma ha-
bens contrarium intenditur, soleat habere minus contrarij

admixtum, quam quando non intenditur, sed contem-
do intensioem qualitatis non haberi formaliter ab illa
minori admixtione: sed potius ab illo, ratione cuius ori-
tur, ut sit illa minor admixtio.

Confirmatur efficaciter, quando aqua fit remissa cali-
da, vel tollitur totum frigus antecedens; vel per aliqua
ipsius remissa alia parte: si tollatur totum frigus, ergo
tunc calor nihil habet contrarij admixtum, & conse-
quenter quando fit magis calida; non habet minus admix-
tum quam ante, quando quidem ante nihil habuit illius
admixtum: si non tollatur totum, ergo iam admittuntur
plures partes in qualitate intensa, ad quod tamen negan-
dum aduersarij excogitauerunt hanc sententiam, quam
impugnamus.

Probat tertio, quia qualitates intense possunt super-
naturaliter esse simul: sed tunc neutra haberet minus ad-
mixtum de contrarij: ergo intensio non habetur forma-
liter per illam minorem admixtionem.

Obijciunt, secundum Philosophum 5. Phys. text. 29. magis
& minus in intensioe, & remissione fit per minorem,
aut maiorem admixtionem contrarij: ergo conclusio est
contra Philosophum.

Respondetur, Philosophum non loqui in sensu formali, sed
causali, vel concomitanti, quatenus scilicet, ut supra
dixi, solet quando intenditur vna qualitas habens contra-
rium in subiecto, remitti altera qualitas contraria, unde
nego consequentiam.

CONCLUSIO III.

26 *Non intenditur qualitas per communicationem exi-*
stentie perfectioris, destructa imperfectiore existentia.
Hæc est communissima contra tertiam sententiam. Et
probat primo quia existentia (ut suppono ex dicendis in
Metaphysica) non distinguitur realiter à re existente: ergo
nequit de nouo communicari alia existentia, quam ante
non habuit.

Probat secundo, quia qualitas intensa habet perfectius
agere quam minus intensa: ergo habet aliquam differen-
tiam præter differentiam existentie; & consequenter non
habet esse intensa formaliter ab illa perfectiori existentia.
Secunda consequentia est euidentis: Probat prima, quia
existentia non est ratio formalis agendi, sed conditio sine
qua non: ergo maior illa actiuitas prouenit ab alio quam
ab existentia formaliter, & consequenter qualitas intensa
si fit magis actiua, debet habere aliam differentiam quam
differentiam existentie.

Probat tertio, quia non potest imaginari quomodo
posset res habere perfectiorem existentiam sub ratione exi-
stentie, quam illam quæ sufficienter ponit ipsam extra suas
causas, cum tanta, vel tanta dependentia aut independentia
sed calor remissus est tam perfecte extra suas causas, &
tam dependenter, aut independententer ac calor intensus: ergo
calor intensus non habet perfectiorem existentiam
quam remissus, & consequenter non habet esse intensus
a perfectiori existentia. Probat minor, quia calor re-
missus est totum extra suas causas, & non habet de-
pendentiam nisi ab iisdem causis, à quibus habet depen-
dentiam calor intensus, & præterea habet independen-
tiam ab omnibus, à quibus est independens calor inten-
sus: ergo.

27 *Probat quarto*, quia quando producitur actus su-
pernaturalis charitatis per concursu physicum charitatis
charitas in illo instanti existit per existentiam priorem,
alias non posset causare actum illum physicum: sed in eodē
instanti intenditur, ut est euidentis: ergo si intensio fiat per
productionem nouæ existentie charitatis simul, & semel
pro eodem instanti, habet duas existentias, perfectiorem
scilicet, & imperfectiorem: sed hoc est absurdum, &
contra aduersarium, qui asserit producta perfectiori exi-
stentia destrui imperfectiorem. Hæc probatio mihi con-
uincit conclusionem.

Probat quinto, quia vel illa existentia perfectior est
eiusdem speciei cum imperfectiori, & inæqualis perfectio-
nis indiuidualis, sicut aliqui discurrunt de gradibus in-
tensiois; de quo postea; vel diuersæ speciei. Si pri-
mum dicatur, ergo similiter posset dici de calore intenso,

Intensio
non fit
per mi-
norē ad-
mixtionē
contra-
rii.

Obiectio

Respon-
sio.

Intensio
non fit
per com-
municam
tionem
perfecti-
oris exi-
stentie.

& remissio, quod scilicet sunt eiusdem speciei, & inæqualis perfectionis individualis, & consequenter tã bene posset dici quod perfectior calor produceretur de nouo destructo priori calore, quam quod perfectior existentia produceretur destructa priori existentia: imo sanè id conuenientius multo diceretur. Vnde potius prima sententia tenenda esset quam tertia.

Si dicatur secundum: ergo similiter posset dici, quod calor intensus elset diuersæ speciei à calore remisso; consequenter quod produceretur, dum sit intensio, calor nouus tam bene quam existentia noua.

Confirmatur, quia quando remittitur calor aquæ per intensiorem frigoris, non est assignabilis vlla causa, à qua produceretur existentia imperfectior caloris; quæ secundum hanc sententiam, quam impugnauimus, produci debet: tam enim absurdum est quod aqua producat existentiam caloris, quam quod producat ipsum calorem: imo non potest existentiam caloris producere quin producat calorem: sed est absurdum quod producat calorem; & propterea reieciimus primam sententiam, quia ex ea sequeretur quod aqua produceret calorem: ergo est absurdum quod producat existentiam caloris.

CONCLUSIO IV.

Intensio non fit per maiorem radicationem eiusdem qualitatis in subiecto. Hæc est Doctorum vltimæ sententia, contra quartam sententiam.

Probat manifeste, quia impossibile est quod aliqua forma de nouo habeat formaliter maiorem radicationem in subiecto, quin aliquid producat de nouo, aut in ipsa aut in subiecto, aut in aliquo extrinseco: sed non debet potius in subiecto, aut in extrinseco illud produci, quam in ipsamet qualitate, quæ dicitur magis radicari, vt fatentur ipsimet aduersarii: ergo vt magis radiceatur, quomodo cumque demum explicetur illa maior radicio, debet aliquid de nouo produci. Tum sic: vel illud quod de nouo producit, & ratione cuius magis radicatur forma, est compatibile cum illo quod in forma producebatur prius, & ratione cuius minus radicabatur; vel est incompatible cum illo priori. Si non est compatibile omnia argumenta adducta pro prima conclusione militant expresse pro hac etiam conclusione. Si sit compatibile; ergo intensio fit per additionem entitatis ad entitatem. Sed si fiat per additionem entitatis ad entitatem, nihil impedit quo minus intensio caloris fiat per additionem vnius partis caloris ad aliam partem: eadem enim est ratio, imo facilius multo intelligitur quomodo fiat intensio hoc modo quam per additionem cuiuscunque alterius entitatis ad entitatem, si possit hoc modo fieri.

29 *Confirmatur efficaciter*: propterea recurrunt aduersarii ad intelligibilem hanc radicationem maiorem (in qua explicanda ipsimet mirabiliter laborant, nullis duobus fere conuenientibus in eodem modo explicandi ipsam) quia putant impossibile esse duas partes caloris simul reperiri naturaliter saltem in eodem subiecto; sed sanè id non est magis impossibile, quam duas illas entitates, à quibus habet magis & minus radicari in subiecto, esse simul in eadem forma: ergo vel hoc negare debent aduersarii, vel confiteri possibilitatem illius alterius, quod negant esse possibile naturaliter.

Nec vis huius rationis tollitur, si dicatur, illud, quod de nouo produci debet, non esse entitatem aut formam, sed modum. Nam præterquam quod hoc sit tantum modo loquendo, adhuc tam est inconueniens duos modos simul poni in eadem forma, quam duas formas in eodem subiecto; & tam inconueniens est quod ad productionem vnius modi destruat præcedens, quam quod ad productionem vnius formæ destruat forma præcedens.

Probat secundò, impugnando præcipuos modos explicandi hanc radicationem, quibus vtuntur aduersarii.

Inaque imprimis probatur quod intensio qualitatis non fiat per maiorem eductionem ex subiecto, quia qualitas remissa est tam perfecte educta ex subiecto quam quali-

tas perfecta: est enim totaliter extra suas causas, & dependet ab iisdem causis & principiis, & est etiam independentens ab omnibus aliis, à quibus qualitas perfecta est independentens: ergo tam perfecte est educta. Nec prorsus potest intelligi, quia ratione vna magis perfecte sit educta quam altera, si vt æque secundum se totam, & quidquid reperiretur in illa, sit educta.

Deinde quando intenditur charitas per actum, in illo ipso instanti habet eductionem minus perfectam secundum quam influebat in actum, & magis perfectam secundum quam intendebatur: ergo habet duas eductiones simul, quod est absurdum.

Confirmatur efficaciter; quia quando remittitur calor aquæ, deberet e uci imperfectiori eductione, aut minori: sed non est vlla causa à qua sic educatur; neque enim aqua ipsa habet virtutem eductiuam caloris, alias posset ipsam primo producere; quo nihil est absurdius.

30 *Dices* ipsam formam educere se ex vi prioris actionis, quæ in ipsa formæ virtute iter manet.

Contra, quia sic idem posset calare se aut conseruare naturaliter quo etiam nihil est absurdius.

Deinde, si entitas formæ per hoc quod sit producta, in hoc instanti, per eductionem maiorem in alio instanti non habet maiorem virtutem quam si non fuisset sic producta, non habet vllam virtutem, ratione cuius possit habere aliquam eductionem, quam alias non posset habere: ergo vel illa actio in illa virtualiter non manet, vel si manet, nihil producit magis quam si non maneret, & consequenter, si forma non posset educere se tali eductione, nisi ex suppositione istius actionis, non poterit se producere etiam ea supposita.

Deinde probatur quod non fiat intensio per maiorem aut perfectiorem unionem. Primo, quia etiam est intelligibile quo modo perfectius vnatur forma intensa quam remissa, cum hæc secundum se totam intine vnatur per inhaerentiam tam bene quam illa: nec assignari potest quamvis malitas in forma remissa non vnatur, quæ vniretur in forma intensa, & æque facile potest tolli vnio formæ intense vt octo, à qua habet sic intendi, ac vnio formæ vt duo: nam calidum vt octo tam cito potest tollere vnionem, à qua habet frigus vt octo esse vt octo, quam calidum vt sex vnionem frigoris vt sex; imo, & quam ipsū calidum vt octo potest destruere vnionem frigoris vt quinque, præsertim si sit indiuisibilis, vt asserunt communiter aduersarii; nam vtramque vnionem potest tollere in instanti, vt patet. Secundo, quia vel vnio illa noua manet simul cum præexistenti, vel ea producta destruit præcedens. Si primum dicatur, potest fieri intensio mediante additione partis ad partem contra aduersarios: si dicatur secundum, currunt omnia argumenta contra primam sententiam.

31 *Probat* etiam quod intensio non fiat per additionem noui modi qui prabeat formæ maiorem explanationem in subiecto, tollendo confusionem & potentialitatem eius, & illam reducendo ad maiorem vnitatem. *Probat* noui modi inquam, hoc primo, quia reuera hæc omnia sunt tantum diuerba abique vllō sensu prorsus, nisi coincident cum modis dicendi iam impugnatis; neque intelligi potest, quid velit illa maior explicatio, aut quæ confusio, aut potentialitas formæ tollatur per intensiorem, aut quomodo reducat ad maiorem vnitatem.

Confirmatur hoc, quia forma intensa non facit nisi vnum per accidens cum subiecto, & secundum se non est magis vna quam forma remissa, cum sit eadem secundum aduersarium: sed forma remissa facit vnum etiam per accidens simili omnino vnione, hoc est vnione inherentiæ: ergo forma intensa, nec secundum se est magis vna, nec facit magis vnum cum subiecto quam forma remissa: ergo forma remissa per intensiorem non reducitur ad maiorem vnitatem quam sine intensione.

Confirmatur secundo, quia non potest explicari quam confusio, aut potentialitas habet forma remissa in subiecto: ergo ridicule dicitur quod tollatur eius confusio & potentialitas per intensiorem præsertim cum non possit ostendi quia ratione tollatur.

Non fit
per ma-
iorem
eductionem.

Non fit
per ma-
iorem
eductionem.

32. *Probatum idem secundo*, quia illa maior explicatio non fit de nouo abique superadditione alicuius realis, quod ante non fuit impossibile est enim quod aliqua denominatione realis noua habeatur abique aliquo nouo, vel intrinseco, vel extrinseco, præteritum si non proueniat a forma infinita (quod addo propter denominationes liberas prouenientes a volitione diuina: sed nihil nouum potest excogitari, quod possit ad hoc sufficere, nisi noua unio aut hærentia, auteductio, aut existentia: sed ex his nihil potest sufficere ex hætenus dictis: ergo noua pars requiritur ad illam maiorem explicationem.

Dices sufficere nouam actionem. *Contra primo*, quia actio noua realis requirit terminum nouum realem, ut suppono, tanquam euidentem. *Contra secundo*, quia illa ipsa actio noua non subiectatur in agente, secundum aduersa i: ergo se habet ex parte termini de nouo: sed hoc supposito de ea omnis difficultas potest moueri, quæ moueretur de quocumque alio distincto quod poneretur ex parte termini.

Non sic per communicationem maioris actualitatis.
33. *Probatum denique quod intensio non fiat per communicationem maioris actualitatis*, ut voluit Complutenses, qui etiam verba obrudunt, quia illa maior actualitas nequit esse abique productione noua entitatis positivæ, quæ entitas vel debet esse compatibilis cum priori actualitate, vel incompatibilis, & sic redeunt eadem difficultates de quibus supra.

Probatum secundo, & simul impugnatur præcedens modus, quia illa actualitas noua, & ille nouus modus qui deberet produci in re in sione qua itatis, non potest habere causam aliquam productiuam; neque enim aqua reducens se ad frigus potest producere actualitatem aliquam nec modum caloris, sicut nec potest producere ipsum calorem, nec etiam ipsa forma caloris potest producere in se ilium modum aut actualitatem abique concursu causæ efficientis, nec recurri debet ad Deum, aut aliam causam vniuersalem, quia nulla est necessitas sic faciendi.

Confirmatur conclusio, & omnes hæc impugnationes, quia nulla est difficultas in assignando quomodo intensio possit qualitas alio modo quam per radiationem, quæcunque demum ratione explicetur: quæ difficultas accedat ad difficultates, quas patitur illa maior radicationem, & deseritur sententia facilius. Et sane hæc confirmatio sufficere deberet cuiusque bene disposito & indifferenti ad negandum hanc radicationem, & amplectendam communem sententiam.

CONCLUSIO VLTIMA.

Fit per additionem gradus ad gradum.
34. *Intensio qualitatæ fit per additionem nouæ partis eiusdem qualitatæ in eadem parte subiecti, sicut extensio eius fit per additionem nouæ partis eius in aliis partibus subiecti.* Hæc est iuxta vltimam sententiam contra alias omnes alio modo explicantes.

Probatum sufficiens ex impugnatione aliorum modorum: nam intensio non potest fieri nisi aliqua ex impugnatæ modis, vel hoc modo: non fit vlllo ex illis: ergo fit hoc modo.

Obicitur primo: secundum Philosophum ex calido fit magis calidum, nullo facto de nouo calido: ergo non producit nouus gradus caloris, quando fit intensio qualitatæ.

Respondetur negando consequentiam, quia quamuis produceretur, dum fit intensio, nouus gradus caloris, a tunc non fieret aliquid de nouo calidum, quod non fuit antecederet calidum: ille enim nouus gradus producit in eodem subiecto, in quo fuit præcedens calor, & quod consequenter fuit calidum antecederet. Quæ responsio in se clarissima est, & ex ipso textu patet esse conformis intentioni Philosophi, cuius etiam autoritas si staret pro aduersariis expresse, non esset tanti faciendæ, quanti rationes contra eos oppositæ.

15. *Obicitur secundo* ex Ioanne à Sancto Thoma, non potest fieri intensio per additionem nouæ formæ, abique

aliqua distinctione, & numero illarum formarum, quæ superadduntur sibi inuicem: sed hoc non potest esse, ergo. *Probatum minor primo*, quia alias duo accidentia eiusdem speciei possent esse simul in eodem subiecto: sed hoc est falsum, quia accidentia indiuiduantur à subiecto, & consequenter diuersa numero accidentia debent habere diuersa numerosubiecta. *Probatum secundo*, quia nulla forma habet partes, nisi quantitas, aut ratione quantitatis, nec potest habere partes ratione quantitatis, nisi quatenus respicit diuersas partes quantitatis: sed forma intensa non est quantitas, nec respicit ut sic plures partes eius.

Confirmatur, quia si forma haberet plures partes, non esset pars a forma, sed constitutum, seu compositum ex pluribus partibus: sed hoc est absurdum, ergo.

Confirmatur secundo, quia si forma esset composita, vel ex partibus essentialibus, vel ex integrantes: non ex essentialibus, quia alias una ex partibus esset diuersa rationis essentialis ab altera, & in se per se potentia ad illam: non ex partibus integrantes, quia forma est principium compositi: ergo non debet esse composita.

Respondetur negando minorem, ad cuius primam probationem nego minorem cum sua probatione, cuius ratio patet ex dictis in Logica de principio indiuiduationis.

Ad secundam probationem nego maiorem; nec sane à quantitate habere potest partes, nisi eas haberet à se ipsa. Posset etiam distingui maior: nulla forma habet partes ex entis abique quantitate, transeat maior, intensas, nego maiorem.

36. *Ad confirmationem respondeo*: si per puram formam intelligatur aliquid simplex, & incompositum integraliter, tunc quoad extensionem, sive quoad intensionem; concedo maiorem, & nego minorem. Si per puram formam intelligatur aliquid quod non inuoluit rationem subiecti, seu materie, nego maiorem; quamuis enim qualitas sit composita integraliter, tamen neutra pars ex partibus ipsius habet rationem materie, aut subiecti respectu alterius partis; neque enim vlla pars qualitatis aliam partem informat, aut inheret alteri parti.

Confirmatur hoc, quia plures partes intensionis non debent tollere puritatem formæ, quam debet habere quatenus forma, magis quam plures partes extensionis; sed hæc non tollunt puritatem vllam, quam debet forma habere: ergo nec illæ.

Ad secundam confirmationem respondeo, quod esset composita ex partibus integrantes, nec hoc est contra rationem formæ: nam quamuis sit principium compositi accidentaliter ex subiecto, & ipsamet, huic non obstat quod ipsamet sit composita ex partibus integrantes, ut ex terminis patet.

Obicitur secundo: sequeretur, quod qualitas spiritualis, verbi gratia, caritas, esset diuisibilis in partes entitativas sed hoc repugnat entitati spirituali per hoc à materiali distinguitur quod sit indiuisibilis.

Respondetur, negando minorem cum sua probatione: nam quamuis repugnet spirituali entitati, quod habeat partes diuisibiles extensiuæ, nullo modo tamen intensiuæ diuisibilis, si ipsi repugnat.

QUESTIO IV.

An gradus, seu partes qualitatæ, quæ acquiruntur dum intenditur, sint heterogeneæ, seu homogeneæ.

Sensus questionis est, an quemadmodum illa pars qualitatæ, quæ de nouo acquiritur, dum extenditur ad diuersas partes subiecti, est homogenea, hoc est, eiusdem omnino rationis cum partibus præcedentibus; & non heterogenea, hoc est, diuersæ rationis ab illis; idem dicendum sit de partibus quæ in intensione qualitatæ acquiruntur, ita scilicet, ut pars primo acquisita, quantum est ex sua natura, tam bene possit esse secunda pars, quam ipsamet pars quæ postea producit, sicut primus filius possit quantum est ex natura sua esse productus secundo loco, & esse secundus filius: vel an secunda pars sit omnino distincta

diffimilis primæ parti, & inæqualis perfectionis cum prima, adeo ut connaturaliter non possit primo loco produci ante primam partem, nec prima pars produci post partem, quæ est secunda.

CONCLUSIO

37 Gradus intensiōis, seu per intensiōem acquisiti, sunt homogenei, seu eiusdem rationis cum prioribus, absque ulla distinctione, præter numericam. Hæc est Scorsitarum communiter eum Scoti 1. d. 17. quæst. 4. quos sequuntur Vasquez 1. 2. disput. 28. Ruinus, Conimbricenses, Arriaga hic, Auerſa quæst. 23. sect. 7. ac recentiores communiter contra Suarez, disp. 46. sect. 1. Hurtadum hic disp. 5. sect. 6.

Probatur primo, quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate; sed nulla prorsus est necessitas aut experientia, aut rationis, aut authoritatis, ad multiplicandos gradus heterogeneos: ergo solum ponendi sunt homogenei.

Confirmatur, quia ad intensiōem non requiritur aliud, quam ut plures partes qualitatis ponantur in eodem subiecto, & quod mediis illis subiectum possit plus facere, quam alias potuisset: sed si ponerentur plures gradus homogenei in eadem parte subiecti, potuisset plus facere quam sine illis: sicut enim quo calor habet plures partes extensionis eiusdem rationis, eo plus potest agere, ita etiam quo plures haberet partes in eodem subiecto, etiam si essent eiusdem rationis, eo amplius agere posset; & hinc colligitur, pluralitatem partium eiusdem rationis non esse superfluum in eodem subiecto.

Probatur secundo, quia secundum omnes eorum remissiones non est distinctæ speciei à calore intensio: sed est, si gradus essent heterogenei: ergo sunt homogenei. Minor probatur primo ex dicendis alibi, ubi probabimus indiuidua eiusdem speciei non posse habere inæqualitatem perfectionis aut dissimilitudinem ullam, & si haberent, inde sequeretur quod non essent eiusdem speciei.

Probatur secundo eadem minor soluendo rationem, quam aduersarij assignant ad probandum, quod non esset distinctæ speciei: quæ ratio est, quod concurrant ad constituendam unam per se qualitatem, & ista qualitas intensio producitur unico speciei motu: sed hæc ratio nihil valet, quia possunt res diuersæ speciei, præsertim si sint incomplete & subordinatæ, concurrere ad constituendam unam per se speciem completam.

38 Deinde, si non possent sic concurrere, non esset unde colligeretur, quod constituerent unam per se qualitatem magis quam albedo & dulcedo: & licet dicatur qualitas intensio esse una per se qualitas, tamen hoc non oriretur ex eo, quod ita reuera esset, sed ex eo, quod sensu non appareat, quod sit qualitas aggregata ex partibus diuersæ rationis: propterea enim moraliter reputatur una, quamuis alias non esset.

Denique, si illæ partes distinctæ speciei, non obstante distinctione specifica, facere possunt unum per se, etiam motus quo producuntur potest dici unus per se motus; & si non possunt facere unum per se proprie, nec motus quo producuntur dici debet unus per se motus: nec enim maiorem unitatem debet habere motus quam suus terminus.

Confirmatur hæc, ex termino specificatur motus, & habet esse unus speciei ex eo, quod terminus sit unus speciei, loquendo de specificatione extrinseca; ergo prius debemus colligere terminum alicuius motus totalis esse per se unum, quam possumus scire an motus sit per se unus, & consequenter male ex unitate motus colligitur unitas termini, quando dubitatur de unitate termini.

39 Probatur tertio conclusio, quia si gradus essent heterogenei & inæqualis perfectionis, secundus gradus esset perfectior primo gradu, & contineret eminenter, aut virtualiter perfectionem primi gradus: ergo frustra conseruaretur primus gradus, & consequenter deberet destrui, & ita vera esset sententia prima impugnata questione præcedenti, nempe, quod intensio fiat per destructionem formæ prioris imperfectioris & introductionem nouæ formæ perfectioris.

Aliqui respondent negando sequelam antecedentis, quos impugnat Arriaga, quia secundus potest producere primum gradum: sed hoc negaretur ab ipsis tam bene quam sequela, unde ab ipso debuit probari.

Probatur ergo pro ipso, quia si non posset produci primus à secundo, non esset unde colligeretur quod secundus esset perfectior primo, & vniuersaliter, nisi gradus aduenientes contineant virtualiter aut eminenter præcedentes, non potest ullus effectus attribui ipsis, ratione cuius essent perfectiores, & consequenter non essent perfectiores, quandoquidem quidquid est altero perfectius, habet aliquem effectum possibilem perfectiorem quam illud alterum habet in aliquo genere causæ.

40 Ipsemet Arriaga respondet ad hanc probationem tertiam negando consequentiam: sicut enim non frustra coniungitur calor igni, quamuis ignis contineat virtualiter calorem: ita in proposito.

Sed contra, quia si non posset ignis mediante calore aliquid facere, quod non posset sine ipso, non obstante continentia illa virtuali, sane frustra coniungeretur calor cum ipso, & non deberet habere tam continentiam virtualem. Sed si gradus tertius potest producere gradum secundum, nihil posset facere cum ipso quod non posset facere sine ipso: ergo frustra maneret cum ipso gradus secundus.

Melius ergo responderetur aliter ad probationem primam, quod quamuis tertius gradus posset producere se solo, tantum quantum posset cum duobus primis; & consequenter quamuis ex hoc capite primus & secundus deberent destrui, aut non necessario conseruarentur, tamen ex alio capite conseruari deberent, & essent utiles, nimirum, ut separato tertio gradu adhuc subiectum esset calidum, verbi gratia, donec plus oppositi frigoris introduceretur in ipso.

Secundo, quia non esset necesse ut tertius gradus contineret virtualiter priores gradus, quia posset esse illis perfectior abque tali continentia, quia posset vltiorem gradum producere quam posset, si non esset illis perfectior, maxime secundum aduersarios; nam si non esset illis perfectior, non posset plus caloris producere, quam illi soli, iuxta dicenda inferius. Et per hoc confirmari potest prima responsio ad hanc probationem, & satisfieri impugnationi eius.

41 Obiicit primo: qualitas intensio ut tria, est perfectior quam extensio ut tria: sed hoc non esset verum, nisi includeret gradus heterogeneos, quales non includit qualitas extensio.

Respondetur distinguendo maiorem: magis perfecta quantum ad entitatem ipsam qualitatis, nego, quantum ad modum, quia scilicet partes ipsius intimius coniunguntur, concedo maiorem & nego minorem.

Aduersa autem hic perfectionem maiorem qualitatis intensio non haberi ex eo, quod partes ipsius vnica vnione vniantur, & partes qualitatis extensio duplici, ut asserit Arriaga, quia etiam partes qualitatis intensio duplici vniantur vnione, ut suo loco dictum est: si tamen vniantur inter se alia vnione, quam vnione ad subiectum, de quo valde dubitari potest, quia omnes sufficienter vniantur inter se per hoc, quod vniantur in eadem parte subiecti. Aliquas replicas nullius momenti conglomerat hic Arriaga facilis solutionis, quæ propterea ut inutiles omitto.

Obiicit secundo: si ad intensiōem sufficeret duos gradus qualitatis poni in eadem subiecti parte, si Deus poneret duas partes quantitatis in eadem parte subiecti (& videtur posse facere de potentia absoluta non minus, quam potest eas ponere penetratiue in eadem parte spatii) sequeretur quod intenderetur quantitas; quod videtur absurdum.

Respondetur, si per illas duas partes subiectum possit aliquid perfectius agere per quantitatem, quam per unam ex illis, concedendo sequelam, nec id esse absurdum: si autem non possit, negatur sequela, & ratio disparitatis est, quia per plures partes qualitatis positas in eodem subiecto potest aliquid fortius agere ac citius quam per unam

Respon-
sio Arri-
ga.

Impug-
natur.

Alia res-
pon-
sio.

ex illis, ut patet experientia; hoc autem non esset verum de pluribus partibus quantitatis ex hypothesi.

Et si quæras, quid absolute dicendum an posset plura agere, aut perfectius per plures illas partes quantitatis quam per vnam

Quantitas incognita
Respondeo mihi probabiliorē partem negatiuam, quia à quantitate non habet nisi extensionem impenetrabilem hanc autem ab vna haberet æque, ac à centum.

42 *Obiicies tertio*, sequeretur quod calidum ut duo posset intendere calorem alterius calidi ut duo, producendo aliquem gradum caloris: sed hoc est absurdum, quia alias simile ageret in simile contra experientiam: ergo probatur sequela maioris, quia potest producere aliquem gradum caloris in quocumque subiecto capaci: sed calidum ut duo sibi applicatum est capax vltioris gradus caloris eiusdem rationis cum illo, quem potest illud calidum ut duo producere; & si reciperet illum, intenderetur eius calor, si intensio fiat per gradus homogeneos; ergo calidum ut duo posset intendere calorem alterius calidi ut duo.

Hoc est potissimum fundamentum aduersæ sententiæ, & propter illud aliqui Authores concedunt in huiusmodi qualitatibus operatiuis, quales sunt calor & frigus, ac similia, intensiōem fieri per gradus heterogenos ac dissimiles, sed in aliis qualitatibus non operatiuis, ut sunt albedo & nigredo, dicunt intensiōem fieri per homogeneos, quia non est huiusmodi ratio nec alia vlla probans in his heterogeneitatem.

Respondetur negando sequelam: & ad probationem dico non posse calidum ut duo producere vnum gradum caloris in quocumque subiecto capaci talis gradus, nisi sit capax illum recipiendi ab illo calido; aliud autem calidum non est capax recipiendi vllum gradum à calido sibi simili, ut patet experientia.

43 *Dices*, patere quidem experientia quod simile non possit agere in simile, nec pari ab ipso; sed in nostra sententia non posse rationem à priori dari huius experientie; in aduersa vero posse, atque adeo aduersam nostram esse præferendam. Quod autem posset dari ratio huius experientie in aduersa sententia, patet, quia quandoquidem intensio fiat per gradus perfectiores, si calidum ut duo intenderet calorem alterius calidi ut duo, deberet producere perfectiorem gradum quam in se habet, quod implicat in nostra vero sententia nulla datur ratio quare non posset intendere calorem alterius calidi similis, quia si produceret vltiorem gradum, non produceret perfectiorem effectum quam contineret virtualiter in se ipso.

Respondeo, non esse necesse, ut cuiuscumque experientie possimus dare rationem à priori, nisi quod ex ipsamet experientia constet talem esse naturam rerum, ex quibus principiat effectus, quem experimur; ad quod probandum adducit *Arriaga* manifestam, ut putat, instantiam: quia nullum agens perfecte assimilatur sibi passum, producendo tot gradus qualitatis in ipso, quot habet in se, etiam si non inueniat resistantiam, ut patet in lucido ut octo: sed huius non est alia causa, quam quod sit talis natura. Verum hæc instantia non videtur tam directe ad rem: nam quidquid sit de maiori, de cuius veritate agemus inferius, quamuis experientia possit colligi, quod agens non possit nisi talem, vel tantum effectum producere, etiam si non haberemus rationem aliam; sed potius deberemus iudicare oppositum ut si v. g. esset aqua mixtum, quod non posset comburi ab igne, aut non utari à statu suo conuerti, quemadmodum scribitur de Salamandra; quantum ad rationem enim deberemus iudicare, quod posset comburi ab igne, sed experientia cogeret nos ad sciendum oppositum. Tamen non habemus extra propositum vllam experientiam, qua constet, quod aliquid potens producere aliquam formam, & habens sibi applicatum passum capax talis formæ, non possit in illo talem formam producere: unde si sit aliquid applicatum agenti, quod capax esset formæ alienius, si non reciperet eam ab illo, videretur inde recte concludi, quod illud agens non esset productum talis formæ nec in illo passio, nec in alio; & si posset producere illam in alio, quod etiam deberet in illo, ex

axiōmate communi, quod ad actum naturale & passum debile approximata, necessario sequitur effectus.

Melior ergo instantia adduci potest ad propositum, quod calidum ut duo sit productiuum caloris, ut vnum in quocumque subiecto capaci applicato, siue intendat calorem ipsius, siue non; & quod calidum ut tria sit capax talis gradus caloris, qualem posset producere calidum ut duo. Quamuis enim in sententia aduersariorum non intenderetur calor ut tria per additionem talis gradus, & quamuis calidum ut tria habeat talem gradum ante, tamen cum nulla sit incompatibilitas inter duos gradus similes cum non opponantur vllō genere oppositionis, æque sequitur quantum ad rationem, quod calidum ut duo possit producere aliquem gradum in calido ut tria, similem primo, vel secundo gradui, ac in calido ut vnum; & si experientia constet oppositum, illius experientie videtur non posse dari rationem vllam magis quam experientie nobis obiectæ.

Dices, posse dari pro ratione in hac experientia, quod frustra produceretur ille gradus similis, quandoquidem non intenderet, nec extenderet formam: ergo non deberet produci: sed non esset frustra productio gradus similis in altera experientia, si posset produci, quia intenderet formam.

Contra primo, quia quamuis esset frustraneus ad hæc, tamen deberet produci, si contineretur in virtute agentis, & possumus esse capax eius.

Contra secundo, quia sicut ex eo quod ille gradus esset frustraneus, agens non posset illum producere, quamuis alias posset, & hoc sufficeret pro ratione experientie qua constaret quod non posset illum producere; ita etiam inconuenientia, quæ sequeretur ex eo quod simile ageret in simile, sufficere deberet ad hoc ut dicatur id non posse fieri quamuis ex aliis capitibus videatur id fieri posse; inconuenientia autem hæc assignabitur inferius; unde patet etiam in nostra sententia posse dari rationem cur calidum ut duo nihil possit caloris producere in alio calido ut duo.

Alia etiam instantia potest dari ad idem de impulsu impresso projectis, qui conseruatur aliquam diu in eadem intensiōe, & paulatim postea deficit: nam causa conseruationis ipsius pro tempore pro quo conseruatur, sunt eodem modo applicata, dum incipit deficere, & tamen non possunt ipsum conseruare, ut patet experientia; nec potest dari vlla ratio cur non possunt, sicut potuerunt ante, nisi recurrendo ad naturam impulsus, & bonum vniuersi; sed similiter potest recurrere ad naturam calidi, dicendo quod non possit producere calorem in simili calido, & ad bonum vniuersi hinc sequens, nec debet illa causa melior requiri.

45 *Obiicies quarto*: sequeretur quod habens visionem Dei, ut quatuor, non perfectius videret Deum, quam habens visionem ut duo: sed hoc est absurdum. Probatur sequela maioris, quia non perfectius videret Deum quam duo homines quorum quilibet haberet visionem ut duo: sed duo illi homines non viderent ipsum perfectius, quam vnus tantum.

Hoc argumentum supponit intensiōem visionis si recipiat per additionem graduum ita ut vnica visio intensius includat plures visiones partiales eiusdem obiecti, quarum quilibet posset seorsim videri; quod tamen fortassis non est verum, de quo postea; nunc vero eo supposito, *Respondeo* negando sequelam cum sua probatione, quia ille haberet quatuor gradus eiusdem visionis unitos in eadem parte subiecti; illi vero duo non haberent hoc.

Dices, si ille haberet duas visiones aliorum simul, non posset plus videre per ipsas aut perfectius, quam illi: ergo nulla responsio.

Respondeo: negando antecedens: perfectius enim videret, quamuis non plus.

Obiicies quinto: sequeretur quod qualitas non haberet terminum intrinsecum magnitudinis quoad intensiōem contra Scotum, & dicenda inferius. Probatur sequela, quia si gradus sunt eiusdem rationis, nihil impedit quominus supposita

supposita quacumque determinata intensione, addi possit ulterius gradus, & sic intendi qualitas.

Respondeo negando sequelam: cuius ratio patebit ex dicendis quaestione sexta.

Obiicies sexto, si poneretur qualitas extensa ut duo, & alia intensa ut duo, extra subiectum, una non esset altera perfectio secundum nos: sed hoc est absurdum: ergo.

Respondeo concedendo sequelam: nisi quatenus qualitas intensa haberet partes suas magis intime unitas, sic scilicet, ut possit poni in eadem parte indivisibiliter: nec est necessarium ut alio modo sit perfectior.

Obiicies septimo, non potest in nostra sententia dari ratio, cur primus gradus prius produceretur in intensione quam secundus: sed hoc est inconueniens.

Respondeo negando sequelam: nam determinatio illa potest, & debet provenire à Domino Deo, sicut in sententia aduersariorum ab eo provenit determinatio ad unum individuum præ alio, & ad unum gradum secundum heterogeneum, potius quam ad alium gradum secundum ex infinitis, qui produci possunt.

QVÆSTIO V.

Quenam qualitates intendi possint.

Doctrina
Comple-
tensiam.

47 Complutenses hic q. 6. ex Dno Thoma duo genera qualitatum proponunt, unum earum quæ ex natura sua habent suas species, & non per ordinem ad aliquid extrinsecum, ut calor, & frigus, ac similia; aliud earum quæ recipiunt speciem ex aliquo extrinseco, ad quod ordinatur, ut habitus Philosophiæ, Geometriæ, &c. Dicunt ergo qualitates posterioris generis non posse intendi aut remitti quoad suam formam aut essentiam, priores vero posse; quæ doctrina fortassis connexionem habet cum aia Thomistarum, nempe, quod idem indivisibilis habitus scientiæ possit inclinare ad varias conclusiones, & obiecta.

Impug-
natur
primo.

Verum hæc doctrina nullo modo placet, non solum ob connexionem ipsius cum illa aia, quæ falsam esse in Logica ostensum est, sed ulterius primo, quia si loquamur de specificatione intrinseca, omnes qualitates habent intrinsecam sibi suam differentiam specificam; nec in hoc est vlla disparitas inter vllas qualitates, & alias formas. Si vere loquamur de specificatione extrinseca, certum est albedinem & nigredinem specificari ab intrinseco non minus, quam scientiæ, aut habitus: sicut enim ex diversis obiectis cognoscimus diversitatem actuum, & ex diversis actibus diversitatem habituum, & propterea obiectum dicitur specificationem extrinsecam actuum ac habituum, & hæc dicuntur propterea specificari ab obiecto tanquam ab intrinseco; & habere respectum aptitudinalem ad illud ita etiam ex diversis immutationibus, seu sensationibus, quas causant albedo & nigredo in oculo nostro, cognoscimus illa distinguere specie inter se, & consequenter habent pro specificatione extrinseca illas sensationes, & dicunt respectum aptitudinalem ad illas. Unde patet, quod ex hoc capite non possit colligi, quin eodem modo qualitates utriusque generis præmissi possint intendi ac remitti.

Omnes
qualita-
tes spe-
cifican-
tur ab
intrinse-
co.

Nec tollitur hæc difficultas per responsum Complutensium, quam ex D. Thoma assignant n. 70 dicentes, ex ignorantia nostra oriri, quod albedinem, & similes qualitates describamus per ordinem ab obiecta, quia non cognoscimus earum differentias.

Contra enim hoc est, quod eodem modo possemus dicere, ex ignorantia nostra oriri, quod diffiniamus actus & habitus per ordinem ad obiecta, quia non cognoscimus eorum differentias.

Impug-
natur
secundo.

Secundo contra eandem doctrinam facit, quod quando dicitur, quod in qualitatibus specificatis ab extrinseco reperiri possit sua propria intensio, & remissio, ex eo quod variabiliter illud respiciunt, vel intelligunt hoc de intensione quæ sit per additionem gradus ad gradum; vel ut ipsi dicunt per maiorem radicationem in subiecto: & talis intensio competit aliis qualitatibus illis quæ secundum ipsos

non specificantur ab extrinseco, & sic male discriminarer eas qualitates quantum ad intensiorem. Vel intelligunt de alia intensione, & omnino falsum est absque additione graduum aut maiori radicatione intendi illas qualitates, quas ipsi putant specificari ab intrinseco.

Præterea quando dicunt quod variabiliter respiciunt tales qualitates illud intrinsecum, si intelligunt per hoc quod possint magis vel minus perfecte illud attingere propter intensiorem, & remissionem, cuius sunt capaces, idem dicendum est de alijs qualitatibus; nec his aut illis competere potest absque gradu additione aut maiori radicatione. Si vero intelligunt quod illa ipsa qualitas, quæ recipit illud obiectum extrinsecum, potest illa obiecta plura, vel pauciora attingere absque additione vllius entitatis (specifice distinctæ), omnino falsum est quod possit sic variabiliter ipsum respicere, ut patet ex dictis in Logica.

Plura alia circa hanc difficultatem congerunt hi auctores, quæ facile esset impugnare, si tanti interesset.

Reiecta ergo hæc sententia, difficultas præsentis quaestionis consistit in hoc, an quemadmodum unus calor non dicitur intensior altero, nisi ex eo, quod habeat plures gradus aut partes reæ inter distinctas, eodem modo quilibet alia qualitas, quæ dicitur intensior altera eiusdem rationis quantum ad omnia præter differentiam intensiorem, habeat esse intensior ob pluralitatem graduum; & si sint vllæ qualitates, quæ absque pluralitate graduum intensiores dicuntur, quanam illæ sint: in quo sensu vix examinatur hæc quaestio ab auctoribus, quamvis non sit tam facilis solutio.

CONCLUSIO I.

49 Omnis qualitas materialis non intentionalis, quæ altera eiusdem rationis dicitur intensior, habet hoc quod ex pluralitate graduum & consequenter est capax intensiōis non nis, ac remissionis proprie dictæ. Hæc est communis, & intentione probatur, quia calor & albedo habeat intensiorem ex pluralitate graduum, ut patet ex dictis: sed eadem ratio est de ipsis, ac de quibuscumque alijs non intentionalibus: ergo.

Dices potentia naturalis est qualitas non intentionalis, & tamen non augetur per gradus distinctos.

Respondeo: si loquamur de potentia naturali, quæ est de prædicamento qualitatis, negando minorem; si vero loquamur de potentia naturali, qualis est intellectus & voluntas & similia, negando maiorem; indifferenter enim ipsimet substantiæ.

CONCLUSIO II.

40 Habitus omnes acquisiti per actus intenduntur per additionem graduum ad gradum. Hæc est etiam communis, per actus probatur quia est eadem ratio de ipsis, ac de alijs intentionalibus, de quibus in præcedenti conclusione.

Confirmatur, tum quia quando augetur habitus, manet habitus prius acquisitus, etiam quando producit augmentum eius: tum etiam experientia, quæ constat quod si quis eliceret actum ut duo primo, non haberet tam intensum habitum quam si eliceret primo actum ut unum, & postea actum ut duo: ergo signum est quod totus habitus, qui manet post duos illos actus, non sit productus ab vilo ex illis, & consequenter quod pars illius sit producta ab vno & a tera ab altero; tum denique quia habitus acquisitus concurrens vel effectiue, vel formaliter cum potentia ad actum sequentem quo intenditur habitus: ergo debet esse in illo instanti, in quo est illi actus: sed in illo ipso instanti debet esse aliquid habituale acquisitum per actum: ergo habitus totalis, constat pluribus gradibus.

CONCLV

CONCLUSIO III.

*Actus vi-
tales &
species
impressæ
non inten-
duntur
per gra-
das.*

51 Probabilis est quod actus potentiarum vitalium non intenduntur per plures partes, verbi gratia, visio albedinis, quæ altera visione eiusdem albedinis intensior est, non habeat hoc ex pluribus partibus, quarum qualibet esset visio: & idem dicendum est de speciebus impressis. Hæc est contra communiorē sententiam, quæ oppositum videtur supponere.

Probatur prima pars, quia non est eadem ratio de his actibus, ac de aliis qualitatibus, de quibus in præcedenti conclusione: ergo quamvis illæ intenduntur per plures gradus seu partes realiter distinctas, idem non est dicendum de his. Probatur antecedens, quia quando potentia minus intensum actum circa obiectum, & postea magis intensum, ut quando quis à longe videt album imperfectius, & postea accedens impius, videt illum perfectius, non constat quod actus ille, quem primo habuit permaneat, sed potius constat, oppositum; sed in aliis qualitatibus prædictis quando subiectum habet magis intensam qualitatem post minus intensam, constat manere qualitatem quæ priuserat: ergo non est eadem ratio de illis, ac de actibus.

Probatur minor quoad primam partem, quia non potest ostendi vlla ratione aut experientia quod maneat.

Probatur eadem maior quoad secundam partem, quia si maneret actus primo habitus, quando habetur actus perfectior seu intensior, deseruiret vel in ordine ad constituendum illum secundum actum, vel tanquam dispositio, aut conditio sine qua non actus ille, qui est perfectior, haberet illam perfectionem: sed constat experientia hoc esse falsum: quia si quis primo poneret in illa distantia, in qua habet perfectiorem actum, non præcederet ille actus imperfectior, & haberetur ille actus perfectior in eadem omnino perfectione, ergo constat non manere priorem actum.

*Probatio
clarior.*

52 Confirmatur primo, quia omnino superflue maneret ille primus actus, & absque vlla prorsus utilitate: ergo non est dicendum quod maneat. Ex his potest formari ratio pro conclusione clarius hoc modo: si intensio actus habere ut per plurimam graduum qui adderentur sibi iugiter, quando post actum minus intensum succederet magis intensus, maneret actus ille qui est minus intensus, sicut contingit in aliis qualitatibus, quæ intenduntur: sed hoc est falsum, ut patet ex iam dictis, & quia ille ipse causa, quæ applicatur quando habetur actus ille magis intensus, sufficienter possunt totum illum producere cum omni perfectione, quam habet: ergo non est dicendum quod maneat actus præcedens.

Probatur conclusio quoad secundam partem, quia eadem prorsus est ratio de speciebus huiusmodi ac de actibus: nam de speciebus eadem argumenta formari possunt, ut patet: ergo.

53 Obicitur: non posset intelligi quomodo actus esset perfectior intensius, aut species, nisi haberent plures gradus: ergo debent habere tales gradus.

Respondetur negando antecedens, quia secundum sententiam communem possent habere inæqualitatem perfectionis individualis, sicut duo individua substantia: & hoc sufficeret ad hoc quod vna diceretur intensior altera, non quidem tam proprie quam calor dicitur intensior, quia intensio proprie loquendo importat pluralitatem partium, aut maiorem radicationem eiusdem formæ, quod tamen spectat ad quæstionem de nomine.

Deinde si hæc sententia non esset vera, posset habere distinctionem specificam, & sic vna altera perfectior esset, atque adeo posset dici intensior. Quamvis enim non sufficiat maior perfectio individualis, aut essentialis, ad hoc ut quodcumque vnum diceretur altero perfectius, quia alias vnus homo posset dici magis homo, aut magis, intensus homo quam alter, quod est absurdum, tamen id sufficeret in qualitatibus respicientibus eadem principia & obiecta absque vlla variatione, præter variationem illam maioris perfectionis.

Dices, visio magis intensæ albedinis non dicitur esse diuersa speciei à visione minus perfectæ: ergo maior inten-

sio non potest provenire à diuersitate specifica.

Respondetur, id quidem non dici, vel quia supponitur communiter quod non sint distinctæ speciei, quod tamen suppositum non probatur, vel quia consideratur natura visionum penes obiectum, & certos effectus, excepta maiori illa perfectione, & ut sic considerata, cerum est quod non sint diuersæ speciei: sed hinc non sequitur quin reuera sint diuersæ speciei.

54 Obicitur secundo: sequeretur, quod intensio fieret eo modo quo docuit Godfredus & Durandus, per destructionem prioris formæ, & productionem nouæ formæ. Sed hoc est contra dicta in quæstione quarta supra, ubi impugnata est illa sententia: ergo hæc conclusio adueriatur illi resolutioni.

Respondetur distinguendo sequelam maioris: omnis intensio cuiuscumque formæ, nego: intensio à quarum formarum, transeat; nec id est contra conclusionem illam, in qua tantum asseritur, quod intensio ut sic non ita fiat; de illa enim ibi loquebamur.

Adde, re vera non dici proprie loquendo, quod intendatur visio iuxta hanc nostram sententiam, quia ad hoc visio minus intensæ deberet reddi secundum se magis intensæ, quod non est verum in nostra sententia, quandoquidem secundum eam visio imperfectior, ac minus intensæ non maneat producta perfectior.

55 Obicitur tertio: non potest assignari causa, à qua destrueretur visio præcedens, ergo debet manere, & consequenter falsum est fundamentum nostrum.

Confirmatur, quia species intelligibilis imperfectior, quæ prius producit, non deperditur acquisita perfectione: ergo.

Respondetur negando antecedens, nam causa cur destruitur est, quia dependeret ab obiecto taliter applicato, unde quando non applicatur sic, desinere debet visio.

Ad confirmationem respondeo primo, fortassis antecedens non esse verum: sed eo supposito, de quo in libris de anima, nego fundamentum nostrum esse falsum; neque enim fundamentum consistebat in hoc præcise, quod non maneret forma imperfectior præcedens formam perfectiorem, sed quod non maneret necessario in ordine ad producendam formam illam perfectiorem, quæ perinde produceretur, quamvis non maneret illa; unde permanentia eius est omnino impertinens ad propositum. Deinde certum videtur, non permanere actus imperfectiores præcedentes, nec species impressas visuales: unde saltem hæc nequeunt intendi per additionem partis ad partem: at eadem prorsus est ratio de his, & speciebus impressis intelligibilibus, & internis quantum ad hoc.

QVÆSTIO VI.

Utrum qualitates habeant terminum suæ intensiōis.

56 Sensus quæstionis est, an qualitates naturæ suæ peccant terminum intrinsecum suæ intensiōis, ita ut vltra determinatum gradum, verbi gratia octauam, vel decimum, non possint ulterius intendi, vel remitti: an vero quemadmodum quoad extensionem non petunt determinatum gradum, quin ulterius in infinitum possint extendi quantum est ex se, & etiam diminui; ita etiam dicendum sit de intensiōe.

Prima sententia est, quod quælibet qualitas intensæ habeat terminum intrinsecum suæ intensiōis versus magnitudinem, ita ut eo habito non possit nec naturaliter, nec supernaturaliter intendi magis. Hæc tribuitur Scoto ex eo quod in 3. d. 13. teneat gratiam Christi fuisse summam possibilem, & eam videntur sequi in hoc sensu omnes Scotistæ.

Secunda sententia est, qualitatem quamlibet habere statum naturaliter, non vero supernaturaliter. Ita Ruuius Aueris, & recentiores cum Thomistis communiter.

CONCLUSIO I.

57 De facto qualibet qualitas habet determinatum terminum intensiōis quoad magnitudinem naturaliter loquendo. Hæc est communis cum vtraque sententia.

K K K

Probari solet, quia subiectum quodcumque habet limitatam virtutem receptivam, aliis esset infinita perfectionis, quod enim potest magis intensum formam recipere, est maioris perfectionis: ergo si potest formam magis & magis intensum in infinitum recipere, erit infinite perfectionis: ergo debet necessario dari status in intensione formæ.

Verum hæc probatio omnino displicet, quia subiectum receptivum formæ non magis debet esse limitata virtutis receptivæ, quam causa creata debet esse limitata virtutis productivæ: sed ex limitatione, quam habet causa in virtute activa, non sequitur dari statum in effectu ab ipso producibili, ita ut assignato quocumque termino non possit ulterius aliquid producere: ergo nec ex limitatione in virtute susceptiva, sequitur status in forma receptibili.

Confirmatur, quia ex eo quod una superficies possit recipere naturaliter intra se infinita corpora penetrantia, non sequitur quin esset limitata capacitatis, aut si sequeretur aliqua illimitatio, non erit illimitatio inconueniens rei finitæ: ergo ex eo præcise quod idem subiectum reciperet naturaliter infinitos gradus eiusdem qualitatis, non sequitur quod esset illimitata virtutis illimitatione aliquitur quod esset illimitata virtutis illimitatione aliqua repugnante entitati simpliciter finitæ.

Melior
probatio

58 *Probat* ergo melius conclusio nulla causa naturalis potest naturaliter producere qualitatem ullam nisi determinatam intensiōis: ergo naturaliter loquendo datur status intensiōis in qualibet qualitate.

Probat autem cedens, quia si esset aliqua causa naturaliter productiva vel determinatum gradum, naturaliter in unum produceret: sed non producit, ut patet experientia: ergo.

Confirmatur in ignis est determinatus ad certum gradum caloris: ergo & qualibet alia causa est determinata ad certum gradum formæ à se producibilis.

*Probat*ur consequentia tum à paritate rationis; tum quia non videtur vlla forma alia esse intensior quam caloris.

*Probat*ur secundo, quia qualitates primæ habent determinatam intensiōem naturaliter: ergo & reliquæ: quia vel est eadem ratio vel certe nullæ potius deberent non habere determinatum gradum quam illæ primæ.

*Probat*ur antecedens, quia non debent habere aliam intensiōem, quam quæ sufficit ad disponendam materiam ad formam substantialem, & introduendam, & conservandam: sed determinata intensiō sufficit ad hoc, ut patet ergo habent determinatam intensiōem.

*Obijci*es: non habent determinatum gradum extensionis: ergo nec intensiōis.

Respondet negando consequentiam: & disparitas est, quod extensio sine fine possit conducere ad producendas formas substantiales sine fine; sed de intensiōe. Alia etiam disparitas est, quod extensio fiat per applicationem successivam aliterius, & alterius materiae; intensiō vero fiat in eadem materia, quæ posset manere applicata sine argumento, quod esset impossibile, si non daretur status, nisi produceretur infinita intensiō.

Quærit, quot sint gradus in intensiōe, quam sibi determinat qualitas naturaliter.

Respondet quamlibet qualitatem huiusmodi esse divisibilem in infinitum, & propterea non posse determinari quot gradus determinatos habet ita, quin possint in illa plures, vel pauciores gradus determinati, alterius tamen magnitudinis, reperiri: sicut enim lignum palmare licet possit dici constare duobus semipalmis, & non pluribus, nec paucioribus, potest tamen dici constare decem digitis aut tot quot constituunt palmum: ita in proposito dicendum. Hoc tamen non obstante, communiter qualitas summe intensæ dicitur constare octo gradibus, quia sine dubio bene potest dividi in octo partes æquales, ac in sex aut duodecim: & quantum ad examinandas qualitates veritates, perinde est determinare octo gradus, ac quemcumque alium numerum; & ideo arbitrariè conveniunt in illo numero Philosophi, quia aliquem deligere voluerunt.

Quot
gradus
determinant
sibi
qualitates
naturaliter.

Cur maxima intensio dicitur octo graduum.

CONCLUSIO III.

60 *Si nihil aliud inconueniens sequeretur ex eo, quod non daretur status in intensiōe versus magnitudinem, quam quod dari possit qualitas infinite intensæ per additionem graduum ad gradum, & quod subiectum aliquod finitum posset eam recipere, & ea mediante similem qualitatem producere, non deberet dari status in qualitate quoad intensiōem versus magnitudinem.* Hæc videtur simpliciter esse contra aliquos Scotistas & partim etiam est contra alios Doctores, qui negant statum, quamvis absurdum esset dari infinitum in intensiōe.

*Probat*ur, quia vel non sequeretur quod dari posset qualitas infinita, etiam si non daretur status in gradu villo determinatio finiti, sicut in sententia satis communi ex eo quod non possit dari status in termino extensionis quoad magnitudinem, non sequitur posse produci corpus etiā homogeneum infinitæ magnitudinis; & sicut ex eo quod non datur status in divisibilitate quantitatis palmaris, verbi gratia, in numero aliquo determinato categorematico, non sequitur quod posset actu dividi in partes determinatas infinitas. Vel si sequeretur quod posset dari talis qualitas infinita, quæ recipi posset in subiecto finito, & esse ipsi ratio producendi talem qualitatem, id non esset inconueniens, nisi aliud aliquod inconueniens inde sequeretur: ergo vera conclusio. Consequentia est evidens. Antecedens quoad primam partem iam probatum est exemplis illis.

61 *Probat*ur quoad secundam partem, in qua sol'a est difficultas, qui neque esset inconueniens ex infinitate ipsius qualitatis, neque ex capacitate subiecti ad eam recipiendam, neque ex adiuuitate illa ad producendam similem qualitatem: ergo non esset inconueniens nisi aliud quam hoc sequeretur.

*Probat*ur antecedens hoc ultimum quoad primam partem, quia non est inconueniens quod daretur infinita qualitas quoad extensionem gradualem: ergo neque quoad intensiōem.

*Probat*ur consequentia, quia gradus intensiōis, & extensionis sunt eiusdem rationis, ut suppono ex dictis, nec habent ullam differentiam, nisi quod vniuntur diversis modis: sed diversitas unionis non arguit ullam impæcantiam in vna qualitate magis quam in altera; licet enim qualitas intensæ sit perfectior quam extensa, tamen illa perfectio non est nisi gradualis, & coniunctionis magis intimæ illorum graduum, quæ non inconuenit vllæ ratione.

Confirmatur, quia qualitas magis extensa est perfectior minus extensa: & tamen non propterea repugnat qualitas infinite extensa: ergo quamvis qualitas intensæ esset perfectior quam extensa, non propterea repugnet qualitas infinite extensa.

*Probat*ur idem ultimum antecedens quoad secundam partem, quia illa capacitas subiecti non esset infinita: sed non repugnet capacitas ipsius in ordine ad recipiendam illam qualitatem, nisi quia sequeretur quod esset infinita: ergo. *Probat*ur maior, quia eadem illa capacitas realis, & finita etiam formaliter considerata, quæ reciperet unum gradum, esset capacitas quæ reciperet alterum; nec maior requireretur ad recipiendos infinitos gradus illos, quæ finitos quoscumque, quod probat, quia eadem capacitas superficie ambientis, quæ sufficit ad unum corpus aut vltimum Angulum sufficit ad recipiendum infinita corpora, ablata impenetrabilitate, & infinitos Angelos, si darentur; nec ad hoc requiritur capacitas infinita. Similiter capacitas obedientialis, quam habet corpus, ut possit poni miraculose in duobus locis, sufficit ut possit poni in infinitis: & capacitas productiva quam habet ignis ad producendos duos ignes, sufficit ut possit producere infinitos, quos etiā actu produceret si infinite materię applicarentur ipsi; & idem est de capacitate quam habet intellectus ad producendas intellectiōes, quæ enim sufficit ut possit producere centum, sufficit pariter ut possit infinitas, saltem successivæ, & sufficeret etiam ad eas simul producendas, nisi ex alio capite quam ex naturali productione id repugnaret.

62 *Probat*ur

No esset
inconueniens
quod
qualitas
infinita
reciperetur
in
subiecto
finito
nec quod
produceretur
aliam
qualitatem
infinitam

62 *Probatur denique antecedens primum quo ad certam partem*, quia ex suppositione quod non repugnet ipsamet qualitas infinite intensæ secundum se, & etiam quod non repugnet eam poni in subiecto aliquo, non repugnet quod illud subiectum ea mediantem producere possit in alio subiecto applicato similem qualitatem tantæ perfectionis; si forte deberet eam producere; neque ex productione illa sequeretur magis inconueniens quam illud ipsum de infinitate qualitatibus productæ; quod non est inconueniens vlllo modo in casu.

Confirmatur, quia non est inconueniens quod qualitas infinite extensa producat aliam similem; ergo neque quod qualitas infinite intensæ a paritate rationis.

Dices contra secundam partem antecedentis iam probatæ: si qualitas infinite intensæ communicaretur alicui subiecto finito, sequeretur, quod perficeretur perfectione infinita: sed hoc videtur inconueniens.

Respondetur distinguendo sequelam: perfectione intrinseca orta ex coniunctione alicuius formæ infinite cum ipso, concedo, nec id est vlllo modo inconueniens; in perfectione intrinseca & identificata sibi, nego sequelam.

CONCLUSIO III.

63 *Si detur status in speciebus, ita ut possit dari aliqua finita & limitata tantæ perfectionis, qua perfectior a Deo nequit produci, debet etiam consequenter dari status in intentione quæ statum saltem sensibilem, & earum, quæ concurrunt ad actus vitales. Hæc sine dubio est Scoti in 3. dist. 13. & eam tantum intendunt Scotista.*

Probatur manifeste, quia si detur status in speciebus debet dari status in intentione actuum vitalium: sed non potest dari status in illa intentione absque statu in quolibet ad illas concurrentibus; quo enim quæritates sunt magis intensæ, eo magis intensi sunt actus, ad quos concurrunt; nec possibilis est maior intentio aut actiuitas in principio, quam possit requiri ex parte effectus: ergo si detur status in speciebus, debet dari status in qualitatibus huiusmodi.

Probatur maior primo, quia actus vitales, ut supra dixi, non intenduntur per additionem gradus ad gradum, & consequenter actus intensior est specie perfectior quam actus minus intensus: ergo si detur status in speciebus, debet dari status in intentione actuum huiusmodi.

Probatur secundo eadem maior, quia licet non repugnet aliquod infinitum, quod haberet esse infinitum ex inclusione plurium partium siue extensionis, siue intensio- nis, videtur tamen repugnare aliquid infinitum indiuisibile, non minus quam repugnaret aliqua species infinita: ergo, si ex repugnantia speciei infinite, debet dari status in speciebus, debet etiam dari status in intentione actus, quandoquidem repugnet actus infinite intensus non minus quam species quæcumque infinita.

Expressi in conclusione, qualitates sensibiles & concurrentes ad actus vitales, quia si sint aliquæ qualitates aliæ, de quibus non est eadem ratio, ex eo quod non essent naturæ concurrere ad aliquem effectum indiuisibilem, quatenus sunt intensæ, ob hanc ipsam disparitatem posset admitti, quod non daretur status in intentione earum, nec id esset aut inconueniens, aut contra *Scotum*.

Proposui etiam conclusionem conditionaliter & non absolute, quia nolo tam ex minare, an detur status in speciebus: & hoc supposito, conclusio non habet difficultatem, meo iudicio.

CONCLUSIO VLTIMA.

64 *Qualitas quæcumque intensæ per inclusionem plurium graduum non habet terminum, quo ad paruitatem, nec etiam qualitas intensæ sine inclusionem plurium graduum. Hæc est communior, & licet citetur Scotus pro opposito in 2. dist. 2. g. 9. nihil tamen dicit ibi, quod sit oppositum huic conclusioni.*

Probatur prima pars, quia est diuisibilis in infinitum, alias non esset acquisibilis per motum successuum & continuum, ut patet: ergo non datur vlla minima pars ipsius, quæ non sit vterius diuisibilis; nec certe video quomodo

de hoc possit dubitari. Fortassis volunt aduersarij, quod quamuis sit diuisibilis in infinitum, possit tamen produci in instanti aliqua pars ipsius.

Sed si loquamur de productione qualitatum non habentium contrarium in subiecto, nec resistantiam aliquam, ut est lux, omnes concedunt illas produci cum tota sua intentione in instanti; si vero loquamur de qualitatibus diuisibilibus habentibus contrarium, certum est illas produci & destrui per motum successuum; & consequenter quemadmodum non datur minima pars motus, ita nec dari posse minimam partem termini per illum acquisiti aut deperditi: neque hæc res maiori indiget declaratione, aut meliori fundamento; nec prorsus intelligo discursum *Arriagæ*, quo oppositum conatur ostendere *hic diffut. 3. sect. 4.*

Probatur etiam secunda pars, quia sicut non potest dari status in qualitate diuisibiliter intensæ, ita nec in indiuisibiliter intensæ: tum quia eadem est ratio, tum quia qualitas diuisibiliter intensæ in quacunque intensione quantumvis remissa potest habere qualitatem intentionalem sibi conformem: ergo si non detur status in vna qualitate, nec etiam in altera.

Dices: si non daretur status in qualitatibus indiuisibiliter intensæ quo ad paruitatem, sequeretur quod qualitas intensæ ut vnum verbi gratia esset infinita perfectionis, quia excederet infinitas species maioris, & minoris perfectionis, quæ sub se darentur.

Respondetur, quemadmodum non sequitur quod lignum palmare sit infinita extensionis, quamuis sit maius quacunque parte ex infinitis partibus in quas diuidi potest, licet esset infinita extensionis, si excederet infinitas partes æquales vni certæ, & determinatæ, ita actus vitalis intensus indiuisibiliter ut octo, verbi gratia non est infinita extensionis simpliciter & categorematice, licet excedat in perfectione infinito, alios actus se imperfectiores, qui possent dari, quia illi actus non sunt determinatæ perfectionis & æqualis vni certæ.

QUESTIO VII.

De contrarietate qualitatum.

65 *EX*perientia compertum est quasdam qualitates ita sibi inuicem opponi, ut ad introductionem vnius expellatur altera, vel diminuitur. Sic enim quotidie quando introducitur frigus, expellitur calor. Et quia oppositio huiusmodi qualitatum non est contradictoria, nec priuatiua, cum vtrumque extremum sit positium quid; nec relatiua, cum neutrum extremum sit relatio, hinc communiter vocantur contraria, & qualitates sic oppositæ vocantur contrariæ, & quidem communiter supponuntur esse contrariæ propriissime loquendo. Sed *Arriaga diffut. 5. met. num. 37.* putat eas non esse proprie loquendo contrarias, nisi sicut duo vbi, aut duæ formæ substantiales sunt contrariæ.

Ut intelligatur autem sententia huius Authoris, & res ipsa in se, aduerte secundum ipsum, illas formas solas censendas proprie contrarias, quæ non ex incapacitate subiecti, sed ex natura sua formali habent contrarietatem: vnde quia duo vbi distincta in eodem subiecto non habent oppositionem ex natura sua, ut patet ex eo quod possint reperiri naturaliter in eadem anima & eodem Angelo, sed ex limitatione subiecti; non debent censeri proprie contraria: At quia amor & odium, assensus & dissensus eiusdem subiecti, ex natura sua habent oppositionem, & non ex limitatione subiecti, ut patet ex eo, quod neque in ipso Deo reperiri simul possint, quamuis ex se nullam habeant limitationem; propterea sunt propriissime contraria. Hoc supposito, probat hic author calorem, & frigus non esse contraria proprie, quia non habent ex sua natura se expellere, sed ex incapacitate, ac limitatione subiecti, sicut duo vbi. Quod probat: tum quia non est vlla ratio, ex qua colligatur oppositio inter illa, nisi ex eo quod expellant se inuicem: sed illa ratio non probat oppositionem proprie dictam inter illas magis, quam inter duo

К К К

Qualitas intensæ non habet terminum quo ad paruitatem.

que expellunt se inuicem: tum quia ex natura rei, seclusa limitatione subiecti, non magis opponuntur octauus gradus caloris, & octauus frigoris, quam primus gradus caloris, & primus frigoris: sed hi non opponuntur: ergo neque illi.

Probatur maior, quia in nostra praesertim sententia, octauus gradus est eiusdem rationis cum primo.

Confirmatur hoc ulterius, quia si explicetur contrarietas proprie dicta esse illa, quae oritur ex natura formarum independentem à limitatione subiecti, facile ostendi poterit cur formae substantiales non sint contrariae proprie loquendo, quod tamen difficile esset in alia sententia.

Alij recentiores fatentur quidem, huiusmodi qualitates esse propriissime contrarias, sed dicunt tamen eas non habere contrarietatem ex natura sua formali, quia alias non essent compatibles in gradibus remissis contra experientiam, & dicenda inferius, sed ob limitationem subiecti: & sane haec sententia in re conuenit cum sententia Arriagae, & solum differt in modo loquendi, seu in quaestione de nomine: an scilicet quae hoc modo opponuntur, debeant vocari proprie contrariae nec ne.

CONCLUSIO I.

Qualitates quae excludunt se inuicem ab eodem subiecto, sunt proprie contrariae. Haec est omnium contra Arriagam.

Probatur, quia illa debent vocari proprie contrariae, quae sic vocantur ab omnibus Philosophis communiter: sed sic vocantur praedictae qualitates: ergo.

Confirmatur: nihil aliud intelligitur per formas proprie contrarias, quam qualitates excludentes se mutuo ab eodem subiecto: tales sunt praedictae qualitates, ut patet experientia: ergo sunt proprie contrariae.

Dices exigi ad qualitates contrarias, quod ex natura sua expellant se mutuo; quod non competit dictis qualitatibus.

Contra primo, quia statim ostendam id competere ipsis.

Contra secundo, quia gratissime id dicitur requiri, si non competat illis qualitatibus; nec refert quod duo ubi expellant se, & duae formae substantiales, cum tamen non dicantur contrariae proprie loquendo: nam imprimis solae qualitates expellentes se possent vocari proprie contrariae, & hoc supposito nullae aliae formae essent dicendae proprie contrariae, quae non essent qualitates: sed nec formae substantiales, nec ubi sunt qualitates, ut omnes fatentur communiter.

Deinde, illa possent vocari qualitates proprie contrariae, quae expellunt se successiue ita, ut per partem vnius expellatur aliqua pars alterius, non omnis, & hoc modo excluderentur duo ubi & duae formae substantiales à ratione formarum proprie contrariarum.

Rursus, possent formae contrariae proprie vocari illae, quae expellerent se ab eodem subiecto inhaesionis, & sic excluderentur formae substantiales, non vero duo ubi, quae possunt admitti esse proprie contrariae; quod si placeat haec ubi etiam excludere, addi posset, ad contrarias formas ultra exclusionem ab eodem subiecto inhaesionis requiri, quod non sunt determinationes actuales essentialiter determinantes subiectum ad diuersa actualiter; quod non conuenit illis ubi, conuenit vero calori & frigori.

CONCLUSIO II.

Illae qualitates habent oppositionem ex natura sua, & non ex incapacitate aut limitatione subiecti. Haec est communis apud antiquos contra Arriagam, & recentiores multos.

Probatur primo, quia alias non esset maior oppositio inter calorem & frigus, quam inter duo frigora; vnum ut octo & alterum ut duo: Probatur sequela, quia si non esset oppositio inter illa ex natura sua, sed solum ex incapacitate subiecti, quod quia limitatum est ex natura sua ad tot gradus caloris & frigoris, si habet octo caloris, non potest habere vllum frigoris; omnino talis oppositio reperitur inter duo frigora illa: nam ex limitatione subiecti oritur, quod si habeat octo gradus frigoris, non possit habere vllum gradum vltiorem: ergo tanta est contrarie-

tas inter duo frigora, ac inter frigus & calorem, quod omnino videtur absurdum & contra sensum.

Probatur secundo, quia si ex limitatione & capacitate subiecti oriretur ut habitis octo gradibus caloris, non posset vllum gradum frigoris recipere, & non ex oppositione vlla caloris & frigoris inter se, sequeretur quod habitis octo gradibus caloris non posset habere vllum gradum alterius qualitatis, contra experientiam: neque enim potest capacitas subiecti limitari ad tantum caloris & frigoris magis quam ad tantum caloris & lucis, nisi calor & frigus ex natura sua haberent aliquam specialem repugnantiam, quam non habent calor & lux, seu calor & humiditas.

68 Probatur tertio quia ex natura sua intrinseca exigunt connaturaliter ut introducantur vna in tali intensione expellatur altera, aut secundum se totam, aut secundum partem sui, etiam si subiectum secundum se esset capax vtriusque: ergo opponuntur contrarie ex natura sua, & non ex limitatione subiecti. Consequentia est euident. Probatur antecedens, quia illud exigit connaturaliter expulsionem alterius ex eodem subiecto, quod habet effectum incompatibilem connaturaliter cum effectu alterius: sed ita est de illis qualitatibus: ergo.

Probatur minor, quia albedo habet posse disgregare visum, & nigredo congregare: sed euident est ad sensum non posse visum respectu eiusdem obiecti congregari & disgregari simul.

Deinde calor in tali determinata intensione est dispositio ad formam ignis, connaturaliter illam exigens; & frigus ad formam aquae: sed forma aquae & ignis non possunt naturaliter simul produci; ergo calor & frigus habent effectus connaturaliter oppositos.

Confirmatur, quia illa duo, quae aequaliter deberent habere suos effectus ita, ut non posset dari ratio, cur vnum potius quam alterum habeat suum effectum, si non possent habere illos effectus simul, debet dici non posse connaturaliter conseruari in eodem subiecto: cuius ratio est, quod non magis deberet suspendi conseruatio ad effectum vnius, quam conseruatio ad ipsiusmet conseruationem, & quod inutiliter conseruaretur illud, quod non haberet effectum; & quod de facto semper videamus, quod non conseruentur: sed talia sunt huiusmodi qualitates: ergo.

69 Confirmatur secundo, quia ideo colligit Arriaga al- sensum & dissensum opponi ex natura sua, & non ex limitatione subiecti, quia Deus, qui est illimitatus, non potest habere illos: sed sane licet Deus esset capax caloris & frigoris non posset illa simul habere connaturaliter: ergo ex natura sua habent oppositionem.

Et hinc falsum est, quod dicit Arriaga, nimirum posse aliquod subiectum à Deo produci, quod naturaliter posset huiusmodi qualitates simul habere.

Probatur quarto, quia subiectum idem potest supernaturaliter recipere frigus & calorem in summo, secundum aduersarios: sed certe quando reciperet illos non angere- tur illius capacitas: ergo ex se habet capacitatem ad illa, & consequenter non ob defectum capacitatis accidit quod non possit eas recipere etiam naturaliter.

Dices, subiectum habere capacitatem ad illa recipienda supernaturaliter, non vero naturaliter.

Contra, quia non ex defectu capacitatis in illo oritur quod non possit illa etiam naturaliter recipere: sed ex eo quod nulla causa efficiens possit ea producere simul, ob impossibilitatem, quam habent ex se: nam certe eadem capacitas, quae sufficeret ad ea recipienda supernaturaliter, sufficeret ad ea recipienda naturaliter, si naturaliter ex se simul possent produci.

70 Obicitur primo fundamentum Arriagae, nempe quod non sit ratio vnde colligatur maior contrarietas inter has qualitates, quam inter duo ubi, quandoquidem vtriusque contrarietas colligatur solum ob expulsionem mutua: sed inter duo ubi non est contrarietas ex natura sua, sed ex limitatione subiecti, quia alias non compaterentur in eodem Angelo, aut anima.

Respondetur negando maiorem cum sua probatione: non enim ex impossibilitate earum in eodem subiecto precise

precise id colligitur de qualitatibus, quia, ut supra dixi, alias non magis essent oppositæ, quam duo calores ut octo, aut unus ut octo, & alius ut unus. Colligitur ergo contrarietas qualitatum ex fundamentis supra positis pro conclusione, quæ fundamenta nullo modo currunt de duobus ubi, ut patet: tum quia naturaliter competere possunt eidem subiecto, quod falsum est de qualitatibus tum quia reuera non apparet ex natura intrinseca ipsorum ubi, neque ex aliquo effectu, quem exigunt ex natura sua, quod non possint esse simul in eodem subiecto. Vnde tota ratio, unde colligatur quod non sint impossibiles in aliquo subiecto, est deducta ex experientia, ex qua constat quod corpus naturaliter non possit esse in pluribus locis: quam experientiam si non haberemus, non possemus colligere, quod non possent esse duo ubi in eodem corpore tam bene, quam sunt de facto in eodem Angelo; sed quamvis non haberemus illam experientiam de mutua expulsiōe qualitatum, de quibus loquimur, considerando naturam ipsarum & effectus quos connaturaliter exigunt, deberemus dicere quod non possent connaturaliter poni in eodem subiecto. Vnde patet maxima differentia, quæ est inter oppositionem duorum ubi & duorum qualitatum.

71. *Obiicitur secundo ex eodem & recentioribus aliis*: si ex natura sua haberent oppositionem, deberent illam habere in quocumque gradu tam bene quam in gradu summo: nam in quocumque gradu habent naturam suam intrinsecam tam bene quam in summo gradu: calor enim ut unus est eiusdem speciei, & perfectionis cum calore ut octo.

Propter hoc argumentum olim recurrebam partim ad capacitatem subiecti, & partim ad ipsam naturam formarum, & conformiter ad hoc negabam sequelam & dabam pro disparitate, quod subiectum erat limitatum ex natura sua ad tot gradus contrariarum qualitatum; unde tot poterat habere & non plures. Sed longe verius existimo, capacitatem subiecti nihil facere ad propositum; ipsi neque habere capacitatem ad formas, in quibuscumque gradibus ex natura sua intrinsece non sunt oppositæ, & prius debere cognosci in quibus gradibus sunt oppositæ secundum se quam possit cognosci quanta sit limitatio subiecti in ordine ad illas, quia alias non essent oppositæ magis quam duo frigora ut tria; & quia reuera subiectum habet capacitatem ad illas recipiendas in quibuscumque gradibus; alias de potentia absoluta non possent qualitates contrariæ in summo esse simul.

Respondetur ergo aliter negando sequelam, quia quandoquidem non habeant oppositionem ex natura sua, nisi quatenus exigunt effectus incompatibiles, non debent habere oppositionem nisi in gradibus, in quibus exigunt illos effectus, ut est evidens: sed non exigunt illos effectus incompatibiles in gradibus quibuscumque, sed in aliquibus determinatis; neque enim ea or in quocumque gradu existit connaturaliter formam ignis, aut frigus formam aque: ergo non debent habere oppositionem in omni gradu; sed in gradibus aliquibus determinatis.

72. *Obiicitur tertio Confirmationem Arriagæ præmissam*, quod nempe ex hac sententia non possit ostendi, cur formæ substantiales non dicantur formaliter contrariæ.

Respondetur primo, Autores omnes, qui negant formas substantiales contrarias adhuc: sserere calorem, & frigus esse contrarias: ergo sentiunt esse aliquam disparitatem inter illas, ratione cuius dicerentur hæ qualitates contrariæ, quamvis formæ substantiales non dicerentur contrariæ.

Respondetur secundo, potius dicendum quod formæ substantiales essent contrariæ, si eadem esset ratio de illis, ac de his qualitatibus, quam quod hæ qualitates non essent ex natura sua contrariæ.

Respondetur tertio, negando sequelam, quia contraria proprie dicta iuxta communem doctorum acceptionem debent posse se expellere ab eodem subiecto in hæsiōis, quod non competit formis substantialibus: & fortassis etiam debent contraria habere latitudinem graduum, ratione cuius possint se successive expellere; quod totum ta-

men dependet à questione de nomine; unde parum facienda est hæc obiectio.

CONCLUSIO III.

73. *Contrariæ aliquæ qualitates in gradibus remissis possunt esse simul naturaliter, non in summo. Est Doct. 1. distinctio* 19. q. 4. quem præter tuos sequuntur Thomistæ, & recentiores hic communiter contra Durandum 2. d. 30. q. 1. quantum ad primam partem.

Contra-
ria aliqua
possunt
esse simul
in gradibus
remissis.

Probatum ex Philosopho 5. Physicorum: ubi dicitur, magis & minus esse in qualitatibus, ex eo quod plus, aut minus inest contrariis; & 4. met. text. 26. ubi asserit, impossibile esse (intellige naturaliter) contraria simul inesse subiecto; sed aut ambo secundum aliquid; aut alterum simpliciter, alterum secundum aliquid. Quorum verborum communis interpretatio est, quod contraria simul inesse nequeant, nisi vel in gradu remisso, & æquali, ita ut tantum sit de uno, quantum de altero; vel ita ut plus sit unius quam alterius: ergo supponit posse esse his modis simul, & non posse in summo.

Probatum prima per rationem, quia alias totum frigus aquæ destrueretur statim, ac applicaretur igni, & aliquantulum calefieret, contra experientiam, & rationem: si enim totum frigus destrueretur, nihil impedit quo minus calefaciens totum calorem produceret: impedimentum enim producendi calorem statim, est resistentia frigoris, vel subiecti: sed non deberet magis resistere productioni ea oris quam istius alterius qualitatis, per quam totum frigus destrueretur: ergo totus calor deberet produci.

Probatum secundo, quia aqua tepida habet aliquid caloris, & aliquid frigoris: quia potest calefacere, & frigefacere; potest enim frigefacere manum calidam valde, & calefacere manum frigidam valde; ut patet experientia: ergo.

74. *Dices*, aquam tepidam habere qualitatem mediam distinctam speciei à calore & frigore, qua mediante possit ea efacere, & frigefacere.

Contra, illa qualitas distincta, quæ esset in tali aqua, & per quam expelleretur frigus antecedens, esset producta ab igne, à quo aqua redditur tepida, ergo non esset frigefactiva: absurdum enim est, quod ignis habeat virtutem producendi aliquam qualitatem frigefactivam.

Contra secundo, quia inde sequeretur, quod non solus calor esset formaliter oppositus frigori, imo sequeretur, quod calor nunquam expelleret actu frigus; quia ante calorem semper expellitur.

Contra tertio, quia sequeretur ignem habere virtutem productivam qualitatum plurimarum distinctarum speciei in eodem subiecto applicato eodem modo: nam quando applicatur primo aquæ, producit aliquid quo destruitur totum frigus, secundum hanc sententiam, & quod non sit calor; & rursus paulo post producit aliud distinctam speciei, per quod illa qualitas primo producta destruitur, & ita paulatim semper producit, & destruit qualitates contrarias distinctarum speciei, donec producat calorem in summo, quod est absurdum.

Confirmatur, quia sequeretur, nullum agens esse calefactivum, nisi quod produceret calorem intensissimum, quod est absurdum; Probatum sequela: quia illa qualitas quæ non esset calor intensissimus, non esset calor, sed alia qualitas distincta rationis.

Confirmatur secundo, quia sequeretur, quod eliciens unum actum bonum temperantiæ, destrueret quidem habitum intemperantiæ totaliter, sed produceret alium habitum distinctum rationis, qui non esset temperantiæ, sed omnino magis determinatus ad actus intemperantiæ, quam temperantiæ, quod est absurdissimum.

Probatum conclusio quasi à priori, quia non ex natura sua formaliter præcise habent oppositionem, sed quatenus exigunt effectus incompatibiles; sed in gradibus remissis Contraria non possunt esse simul naturaliter.

Probatum secunda pars conclusionis à posteriori, quia videmus aliquid remitti de frigore, quando applicatur naturaliter agens calidum: ergo signum est quod in summo non possunt esse simul naturaliter.

KKK

Probat secundum, quia in aliquibus gradibus exiguntur effectus incompatibiles: ergo sunt incompatibiles in aliquibus gradibus; in nullis autem potius quam in summis, imo si in alii haberent incompatibilitatem, consequenter deberent habere incompatibilitatem in summo, quandoquidem non possent peruenire ad summum gradum, quin transirent per illos alios gradus.

Dixi in conclusione, aliquas qualitates, non omnes: quia amor & odium, assensus & dissensus non possunt esse simul vilo modo.

75 *Obijciens primo*: magis repugnant calor & frigus in quocumque gradu, quam maius & minus frigus: sed hæc nequeunt esse simul: ergo nec illa.

Respondetur distinguendo maiorem: quam maius & minus frigus specificatiue secundum suam entitatem absolutam, transeat maior; quam maius & minus frigus formaliter, prout dicunt maiorem, & maiorem, hoc est, quatenus maius frigus excludit aliud minus frigus, non inclusum in semetipso, & quatenus minus frigus dicit negationem inclusionis, & coniunctionis cum maiori frigore in eodem subiecto, nego maiorem, & similiter distinguo minorem, & nego consequentiam.

Dices, sicut magis repugnat calor & frigus in quocumque gradu, quam duo frigora in vilo gradu: sed nec duo frigora in summo, nec vnum in summo, ac alterum in remisso possunt esse simul: ergo nec frigus & calor in vilo.

Respondeo negando maiorem, loquendo de frigore & calore, ut afficiuntur quocumque gradu intensiōis: quia ut in aliquo gradu non repugnant vlla ratione, ita non possunt magis repugnare quam quocumque alia.

Et licet per hoc satisfactum sit replicæ, tamen respondeo secundo distinguendo maiorem: quam duo frigora quocumque ex natura sua intrinseca, transeat; ex ratione aliqua extrinseca, nego maiorem, & similiter distinguo minorem, & nego consequentiam. Itaque duo frigora in summo naturaliter repugnant, quia nullum est agens, quod possit ea producere, nec passum quod possit ea exigere connaturaliter, non vero ex eo quod in natura sua reperiatur aliqua ratio repugnantia, aut secundum speciem, aut secundum gradum intra eandem speciem. Quod etiam confirmatur: quia nunquam potest produci, supposito altero summo. At calor & frigus possunt produci in eodem subiecto, & ex natura sua habent incompatibilitatem in aliquo gradu, licet non in omni, & expellunt se invicem: ergo maiorem habent incompatibilitatem, quam duo frigora possint habere, licet æque repugnet ea esse simul naturaliter.

76 *Obijciens secundo*: sequeretur, quod aliquid possit moveri simul motibus contrariis, quibus scilicet acquireret qualitates contrarias, verbi gratia frigus, & calorem; sed hoc videtur absurdum: ergo.

Probat sequela: quia inter motus non est maior incompatibilitas quam inter terminos eorum: ergo si non sit incompatibilitas inter frigus & calorem in gradibus aliquibus, neque erit inter motus ad ipsos.

Respondeo distinguendo sequelam: si per motus contrarios intelligitur motus, qui habent terminos contrarios, & oppositos ex natura sua in aliquibus gradibus, non tamen in omnibus, concedo sequelam: si per motus contrarios intelliguntur motus incompatibiles, nego sequelam; distinguo etiam minorem: et set absurdum, quod moueretur aliquid motibus contrariis, primo modo, nego; secundo modo, concedo, & nego consequentiam.

Obijciens ultimo: qualitates mediæ inter albedinem, & nigredinem, ut flauedo & viriditas, non includunt aliquid nigredinis, aut albedinis formaliter: ergo, nec qualitates mediæ inter calorem & frigus, ut tepiditas maior, aut minor.

Respondeo, supposito quod antecedens sit verum, negando consequentiam: quia habemus rationes, quibus probamus oppositum de tepiditate, non vero de flauedine, & viriditate; nec est necesse, ut qualitates eodem modo quoad hoc se habeant. Quod si albedo destrueretur

successive per nigredinem, & eadem ipsa causa destrueret ab initio albedinem, quæ directè introducit nigredinem; eodem modo diceremus de qualitatibus mediis inter albedinem & nigredinem, quo de qualitatibus mediis inter calorem & frigus.

CONCLUSIO VLTIMA.

77 *Qualitates contrarie possunt simul inesse subiecto in gradu summo de potentia absoluta*. Hæc est communissima cum Doctoribus hic contra Capreolum, Soncin, in summo Malsilien, & quosdam alios. Contraria possunt esse simul in summo supernaturaliter.

Probat primo, & principaliter, quia nulla in hoc apparet repugnantia, & aliqua alia, quæ tam naturaliter repugnant fieri, possunt fieri supernaturaliter, ut accidens conseruari extra omne subiectum, corpus circumscriptiue poni in duobus locis; & duo corpora penetratiue in eodem loco: ergo quamuis naturaliter qualitates huiusmodi nequeant esse simul in eodem subiecto, non debet negari quin supernaturaliter id fieri possit.

Confirmatur, quia nullum effectum actuale habet vna qualitas ex his necessario connexum, qui sit incompatibilis cum effectu actuali necessario coniuncto cum altera: ergo possunt supernaturaliter esse simul. Consequentia patet, quia eatenus repugnarent, quatenus haberent connexos huiusmodi effectus.

Probat antecedens, quia non habet calor effectum vllum actuale, nisi communicationem sui, qua mediante facit subiectum calidum, & potens producere alium calorem, ac terminare actum potentie sensitivæ, & excludere frigus, & frigus non habet alios effectus qui in proportionatos ad hos: sed in primis communicationes illæ non sunt incompatibiles, nisi quatenus alij effectus cum illis coniuncti necessario sunt incompatibiles: posse autem producere frigus, & terminare actum sensationis talis non est incompatible cum posse producere calorem, & posse terminare actum sensationis etiam oppositum, quia aliqua vnus potest habere naturaliter potentiam ad opposita, ut patet de voluntate, quæ potest nolle & velle idem. Denique, exclusio actualis frigoris est quidem incompatibilis cum frigore, sed illa exclusio non necessario connectitur cum calore: habetur enim illa exclusio formaliter per negationem concursus conseruatiui frigoris, quæ negatio posset haberi quamuis calor non poneretur in subiecto: nec potest ostendi cur necessario deberet esse illa negatio quoties calor esset in subiecto; unde solum debet esse vi caloris, quatenus calor exigit illam connaturaliter; ex hoc autem non debet necessario esse; quia multa quæ exiguntur connaturaliter ab aliquibus, non conceduntur ipsis etiam naturaliter; & quævis deberent ita naturaliter illa habere ut non possint iis carere naturaliter; tamen nisi ostendatur ratio necessaria connexionis, non debet dici quin possint iis carere supernaturaliter.

78 *Obijciens primo*: secundum Philosophum, 4. Metaphys. text. 17. si contraria essent simul, contradictoria essent simul: sed contradictoria non possunt esse simul etiam supernaturaliter, ergo nec contraria secundum Philosophum.

Confirmatur ex Scoto, 3. dist. 1. qu. 4. vbi idem videtur sentire.

Respondetur Philosophum non agnouisse potentiam supernaturalem Dei, secundum quam possit facere, & disponere de rebus aliter quam exigent connaturaliter, quia ponebat dependentiam essentialem inter causam primam, & secundas mutuo, & hinc negaret etiam simpliciter posse poni accidens extra subiectum, & multa alia, quæ de fide constat posse fieri, & in quibus, quo ad rationem etiam naturalem, nulla potest haberi repugnantia. Unde quia naturaliter loquendo vnum contrarium expellit necessario alterum, si aliter fieri non posset, sequeretur necessario quod si contraria essent simul, contradictoria etiam essent simul.

Respondeo ergo in forma concedendo totum; nec in hac re admittenda est Philosophi auctoritas. Quod si quis velit ipsum agnouisse etiam potentiam supernaturalem Dei

Dei, distinguat maiorem: supernaturā iter nego; naturaliter, concedo; & concessa minori, distinguat similiter consequens.

Ad confirmationem ex Scoto, Respondeo eum posse intelligi locutum iuxta mentem Philosophi, non iuxta propriam.

Deinde non dicit contraria non posse esse simul; sed quod si non esse possent simul in eodē subiecto, cui per se conveniunt, eodem modo non possent esse simul in illo, per accidens convenirent; quod verum est, sed non est propositum.

79 *Obiicit secundo*: Deus non potest impedire effectū formalem causæ existentis in subiecto, neque enim potest impedire quo minus albedo existens in subiecto faciat illud album: sed effectus formalis caloris est expellere frigus: ergo Deus non potest impedire quo minus ipsum expellat, quando est in subiecto.

Responderi solet communiter distinguendo maiorem; effectum formalem primum, concedo; secundarium, nego; & similiter distinguo minorem; effectus primarius, nego; secundarius, trāseat. Effectus itaque primarius, quem per se intendit, & quem posset habere albedo etiā per impossibile non daretur nigredo, est facere album, & hūc Deus nequit impedire, si albedo sit in subiecto, quia ab hoc præteritis habetur, neque indiget aliqua alia conditione, aut causa realiter distincta: expellere autem aliam formam est secundarius effectus, qui non intenditur per se, & non haberetur à forma nisi ex impossibilitate cum altera forma.

Confirmatur hoc quia Deus potest impedire illum effectum, quem potest præstare absque forma, & sine quo potest forma esse in subiecto: sed Deus absque calore posset expellere frigus, subtrahendo suum concursum, & potest calor induci absque actuali expulsiōe frigoris, ut si frigus non succederet: ergo potest impedire expulsiōem frigoris per calorem.

80 *Verum contra hanc responsionem facit*, quod etiam aliqui effectus secundarij formarum non possint impediri à Deo: neque enim Deus potest impedire quin forma expellat præteritum sui, & tamen illa expulsiō est effectus secundarius ipsius: & rursus non potest impedire quo minus amor expellat odium, ut communiter supponitur, ergo ex eo, quod expulsiō frigoris sit effectus secundarius, & non primarius præteritum, non sequitur quod possit impediri à Deo.

Et hinc patet confirmationem non valere, quia Deus potest similiter expellere odium absque amore, subtrahendo concursum; & potest amor induci etiam naturaliter quin odium præcesserit, & tamen non potest impedire quin si odium præcesserit, amor illud expellat.

Melius ergo respondetur distinguendo maiorem: effectum formalem necessario coniunctum cum ipsa forma, & non indigentem alia conditione aut ratione realiter distincta, quam inexistētia formæ in subiecto, concedo maiorem: effectum formalem non necessario coniunctum cum forma inherente, nego maiorem; & similiter distinguo minorem, & nego consequentiam.

DISPUTATIO XXV.

DE CONDITIONIBVS ALIQVIBVS
AD AGENDVM REQUISITIS.

AC disputatio instituitur hic principaliter, ut possimus cognoscere, quanam res possint alterare alias, easque ad generationē disponere, & quanam impedimenta possint dari actionis alteratiue ac generatiue; quæ etiam ratione hic solet tractari à multis de natura Actionis ut sic, de qua egi in Logica ac Physica.

QVÆSTIO I.

Vtrum simile possit agere in simile.

Certum est experientia quod illud, quod est simile alteri in aliqua qualitate quod ad speciem, possit agere secundum illam qualitatem in alterum simile: sic enim aqua frigida potest frigidificare alteram aquam minus frigidam. Vnde sensus controuersie huius est, an illud quod est simile alicui in aliqua qualitate quoad speciem & intentionem possit agere in illud alterum secundum eandem qualitatem: verbi gratia, an calidum, ut quatuor, possit calefacere alterum calidum ut quatuor, seu producere in illo aliquid caloris.

CONCLUSIO

Simile nequit agere in simile. Hæc est communissima cum Philosopho hic.

Probat primo à Complutensibus disputat. 8. quæst. 1. quia omne agens agit in quantum est in actu, & patiens patitur in quantum est in potentia; sed quodlibet ex duobus calidis, ut quinque, est in actu respectu caloris ut quinque, & neutrum est in potentia respectu talis caloris aut minoris, sed respectu maioris tantum; & deinde neutrum ex illis est in actu respectu maioris caloris; ergo neutrum in alterum agere potest.

Verum in hac probatione manifeste petitur principium: supponit enim quod probandum est, nempe calidum ut quinque non esse in potentia ad recipiendum plus caloris ab alio simili calido, & non esse in actu sufficienter ad efficiendum, quod alterum simile plus caloris habeat, quod est directe illud, quod est probandum.

Probat ab iisdem secundo, & aliis etiam Authoribus communiter, quia finis agentis est assimilare sibi passum; unde si inueniat ipsum perfecte sibi simile, non poterit in ipsum agere. Quod si obuiatur ipsis calos agere in hæc inferiora, & non in ordine ad assimilanda sibi ipsa, quandoquidem producant in illis qualitates, in quibus non sunt ipsis similes; producant enim calorem in inferioribus, qualem ipsimet non habent in se, ut communiter supponitur.

Respondetur agens dupliciter posse sibi assimilare passum, vel formaliter, vel virtualiter; formaliter quidem quando producit talem qualitatem in specie in ipso, qualem ipsummet habet; virtualiter autem, quando producit in ipso qualitatem, cuius producendæ habet virtutem, quamuis non habeat similem ipsi in specie qualitatem. Itaque cal agunt in hæc inferiora, ut reddant ipsa sibi similia virtualiter, licet non formaliter.

2. *Sed ut verum fatear*, mihi nunquam placuit hæc probatio primo, quia satis improprie dicitur aliquid simile alicui virtualiter ex eo præteritum quod aliquid habeat quod continetur in virtute alterius; neque simpliciter solet dici quod paries ut albus est similis Deo, licet contineatur in virtute eius.

Secundo & præcipue, quia omnino videtur hic etiam peti principium; nam ideo colligimus finem agentis actione vniuoca, de quo agente hic principaliter agitur, esse assimilare passum, quia aliunde colligimus quod nunquam agat in passum sibi simile; & cui hoc esset incertum id etiam esset æque incertum: unde per hanc probationem ignotum per æque aut magis ignotum probatur.

Tertio, quia quamuis daremus finem agentis esse assimilare sibi passum, non sequitur quin etiam si passum esset aliunde sibi simile, deberet agere in ipsum, ut scilicet actione sua faciat ipsum simile.

Melius ergo probatur à posteriori, quia quamuis applicaremus duo frigida ut duo sibi inuicem, non inuenimus quod augebunt suam frigiditatem & si id possent facere, deberent augere illā mutuo usque ad octauum gradum; quia enim ratione frigidum ut duo posset producere aliquem gradum in alio frigido ut duo, posset etiam alium in frigido ut tria, & alium in frigido ut quatuor, & sic usque ad octauum gradum, quod est contra manifestam experientiam.